

FAMILIEGESCHIEDENIS JURRIE LAFORCE

*Het Heerenloogement het Herthuis aan de Markt
D.J. van Vreumingen 1850*

Een huwelijk van pijpenmakers

We stammen van de Hugonoten af.

Ik heb het in de familie vaak horen zeggen. Maar klopt dat wel en wat wil het zeggen?

Er moet wel iets van waar wezen. Waarom heette de moeder van mijn opa anders *Francina Laforce*? En stond in het Zuid Franse dorpje *Laforce* niet het kasteel van de hertog van Chaumont die hagepredikers toestond op zijn landgoed het nieuwe geloof te verkondigen?

Ik ging op zoek en vond een huwelijksacte waarin de naam wordt vermeld van de vader van mijn overgrootmoeder Francina Laforce.

Jurri La Force.

Een pijpenmakersknecht van 24 jaar. Hij is mijn betovergrootvader. Hij trouwde met Adriana Meijer een pijpenmaakster van 24 jaar en het was op 5 augustus 1829.

De getuigen waren eveneens bijna allemaal pijpenmakersknecht en ook de vader van de bruid. De beide moeders verdienden als werkster de kost. Ongeschoold. Armoede. Ongezonde fabrieksarbeid in het Gouda van die dagen waarover de bekende stadsarts Willem Büchner van die tijd zo veel geschreven heeft.

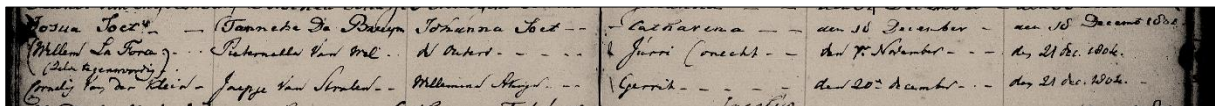
Op die huwelijksdag was er iemand *niet* van de partij.
Het was de vader van de bruidegom en zijn naam was Willem La Force aldus de huwelijksacte.
Afwezig.
Woonplaats onbekend.

Willem La Force.
Waarom was hij er niet op die bruiloft van pijpenmakers?

Zelve aanwezig

In de achttiende eeuw vind je diezelfde naam vaak onder notariële actes.
Willem La Force was notaris en procureur en hij wordt vermeld in een lijst van namen toegevoegd aan die van de *Heeren der Stad Gouda*. En een zekere Guillaume La Force was diaken in de *Eglise Wallonne de Gouda*.
Hoe komt het dat dezelfde naam als die van iemand uit de gegoede kringen van weleer opduikt in de huwelijksacte van een eenvoudige pijpenmakersknecht?

Mijn zoektocht om een antwoord op deze vraag te vinden begon bij het doopboek van de St. Jan van 1804 waar staat dat ene Jurri Laforce op 21 november van dat jaar gedoopt is.

De moeder is Pieterella van Wel.
De vader is een zekere Willem La Force.
Het kind is onecht.
Willem La Force is *zelve aanwezig*, zo staat het in het doopboek.

Jurri La Force is dus het onechte kind van ene Willem La Force dat deze verwekte bij ene Pieterella van Wel. Bij de doop was hij *zelve aanwezig*. Waarschijnlijk was deze Willem La Force daartoe evenmin bereid als op het huwelijk van zijn zoon, maar bij diens doop moest hij wel.

In Gouda was het namelijk zo dat de vroedvrouw de vader van een buitenechtelijk kind moest melden op het stadhuis.
Zo kon worden voorkomen dat het kind voor rekening van de stad zou komen. Zo draaide de vader zelf voor de kosten op van het kind. Het gebeurde vaker. Ook de boven genoemde gerenommeerde stadsarts Willem Büchner had een onecht kind. Dus was Willem La Force *zelve aanwezig* in de St. Jan bij de doop van zijn kind dat voortaan zijn naam zou dragen.

Wie was deze Willem La Force?

*De naam Willem doet vermoeden dat er verband bestaat met de familie van de hierboven genoemde notaris en procureur Guillaume Laforce.
Zou het kunnen dat Jurri zijn achterkleinkind is?
Dat hoeft niet.
Het kan ook heel anders liggen gesteld dat er sowieso een eenduidig antwoord op de vraag te vinden is wat de exacte afkomst is van mijn betovergrootvader.*

Omdat de naam Laforce al in 1622 voorkomt heb ik mij willen verdiepen in de geschiedenis van die tijd.

Het voormalige klooster Sint Maria Magdalena kreeg rond 1614 vanwege de in de gebouwen gevestigde destijds zogeheten Vlamingen de naam Klein Vlaenderen. In 1618 werd Gouda van een stad waarin humanisme de toon aangaf tot een stad waarin het calvinisme de lakens uitdeelde. Een omwenteling waarin ook Vlamingen een uitgesproken rol speelden. In 1624 kregen Frans sprekende immigranten een eigen gebouw waarmee de Eglise Wallonne haar intrede deed.

*Wat is er te vinden over de dragers van de naam Laforce?
Het is een naam die op veel manieren gespeld werd. Lafors. Laffors. La Force. Laforce. Lafos. Lefors. Lafforts. Doorgaans is het evident dat het om één en dezelfde familie gaat. Zo niet dan geef ik dat aan.*

*Waar kwamen zij vandaan?
Waar woonden zij en zegt dat iets over hun welstand?
Wat was hun beroep?
Wat was hun plaats in de gemeenschap van Gouda?
Wat was hun relatie met de gemeente van de St. Jan dan wel de Waalse Kerk?*

Is het mogelijk met zekerheid een stamreeks op te stellen die doorgaat tot mijn betovergrootvader Jurri Laforce?

Uiteindelijk kunnen alleen de doopboeken, de trouwboeken en de begraafboeken (DTB-boeken) uitsluitend geven naast onder meer notariële actes en belastingregisters. Mijn zoektocht beperkt zich tot wat digitaal voorhanden is en dat is veel maar niet alles.

Vlamingen in Gouda

Bron Marieke Abels Klein Vlaanderen in Gouda www.mariekeabels.nl

In de eerste helft van diezelfde zestiende eeuw leefden de twee grote hervormers Maarten Luther 1483 - 1546 en Johannes Calvijn 1509 - 1564.

De *Reformatie* deed de samenleving van de zestiende eeuw op zijn grondvesten schudden. In de Nederlanden vond de strenge Calvijn de grootste aanhang.

De edicten tegen de ketterij noodzaakten velen hun heil elders te zoeken. In de Tachtigjarige Oorlog van 1568 - 1648 maakten de Noordelijke Nederlanden zich los uit het Spaanse Rijk. De Zuidelijke Nederlanden echter bleven in de greep van de koning van Spanje.

De Noordelijke Nederlanden werden zodoende veelal toevluchtsoord voor de vervolgte protestanten in het zuiden.

De vervolgingen brachten *diverse immigratiestromen* teweeg die een grote omvang hadden. Zo groot dat op een zeker moment de huizen in Antwerpen, Gent en Brugge voor meer dan éénderde leeg stonden!

Marieke Abels spreekt in haar artikel van drie immigratiegolven.

De eerste immigratiegolf

De eerste immigratiegolf zette in met het zogenoemde *bloedplakkaat* van Karel V in 1550 die de macht van de *Inquisitie* aanscherpte.

De tweede immigratiegolf

Het jaar 1566 is het jaar van de Beeldenstorm.

Een jaar later wordt de gevreesde hertog van Alva naar de Nederlanden gestuurd om er met ijzeren vuist de rust te herstellen. De Raad van Beroerten werd in de volksmond niet voor niets de *Bloedraad* genoemd.

In 1567 vluchten de protestanten alle kanten uit.

Duitsland. Frankrijk. Engeland. Genève. Zeeland en Holland. Ook Gouda heeft de poorten geopend.

Alexander Farnese Hertog van Parma rond 1600
gravure Herman Jansz von Müller

De derde immigratiegolf

Een derde grote vluchtelingenstroom kwam tijdens het bewind van de hertog van Parma.

Deze hertog veroverde in de tachtiger jaren grote gebieden op de Staten Generaal. Maar hij pakte het anders aan dan Alva. Hij gaf de protestanten de tijd om alvorens te vertrekken hun bezittingen te verkopen en hun zaken te regelen. Deze vluchtelingen namen dan ook veelal behalve hun ambacht ook hun geld mee, als zij zich elders vestigden.

Opnieuw waren de gevolgen groot in de Zuidelijke maar ook in de Noordelijke Nederlanden.

Enerzijds zagen steden als Oudenaarde, Gent, Antwerpen of Brugge hun inwoners in groten getale vertrekken. Anderzijds kregen steden in de Noordelijke Nederlanden een *enorme instroom* van vluchtelingen te verwerken.

Deze immigranten droegen vaak bij aan het welvaartspeil van de Hollandse steden die hen dan ook graag welkom heetten en één van die steden was Gouda dat met name na de val van Antwerpen in 1585 een grote toestroom van protestanten beleefde.

Het waren er duizenden.

De periode van 1590 tot 1630

Overigens kenden ook de jaren tussen zegge 1590 en 1630 nog veel immigranten die het gevestigde Spaanse gezag in de Zuidelijke Nederlanden wilden ontvluchten. Dit wil niet zeggen dat economische motieven hen vreemd waren of zelfs leidend zijn geweest. Dikwijls konden zij zich beroepen op oude handelsbanden tussen de steden in de Zuidelijke en de Noordelijke Nederlanden.

De vluchtelingen kwamen uit diverse streken.

Vlaanderen, Brabant, Henegouwen, Namen, Luik en Limburg. Vijfendertig procent van de Goudse nieuwkomers kwamen uit Vlaanderen en Brabant.

De Goudse volksmond evenwel schoor hen allen over één kam en sprak van *Vlamingen*.

Klein Vlaanderen

Magdalenaklooster - bron Die Goude

De stad bood hen onder meer huisvesting in de vrij gekomen kloosters.

Daar groeften de *Vlamingen* samen zodat ze in de stad tamelijk afgezonderde samenlevingen vormden. Zo trouwden zij veelal in eigen kring. Niet voor niets kreeg de omgeving van het voormalige *Magdalenaklooster* de naam *Klein Vlaanderen*.

Zoals gezegd waren de Vlamingen in veel gevallen allesbehalve als berooide vreemdelingen in Gouda aangekomen. Zij brachten hun ambacht mee en hun geld.

Konden de Vlamingen het poorterschap verkrijgen, toegang tot het stadsbestuur kregen zij niet. In de verschillende gildebesturen echter wisten zij toch invloed te verkrijgen en voorzover zij rechtgeaarde Calvinisten waren ook in het kerkbestuur van de St. Jan.

In 1617 richtten zij een eigen rederijkerskamer op *Balsembloem* geheten.

Eglise Wallonne de Gouda

De Waalse Kerk

Jan Schouten schrijft in *Gouda van sluis tot sluis* (1977) op pagina 167, dat er aanvankelijk maar zeer weinig Franssprekende protestanten in Gouda waren.

In 1624 was het aantal van hen zo toegenomen, dat zij graag over een eigen kerkgebouw wilden beschikken en zo kregen zij de Gasthuiskerk aan de Oosthaven toegewezen om er de Franstalige eredienst te beoefenen. Het is het begin van de *Eglise Wallonne*.

Het is opvallend dat leden van de familie Laforce hun kinderen uitsluitend in de St. Jan lieten dopen. In de doopboeken van de Waalse Kerk is de familie niet te vinden. Pas in de achttiende eeuw bekleedden Matthieu en Guillaume La Force een ambt in de Waalse Kerk.

Wat was hun relatie tot de gemeente in de Gasthuiskapel aan de Oosthaven?

Overigens vermeldt het trouwboek van de Waalse gemeente SAMH DTB 34/ac58 dat een zekere Marie Laforce op 16 februari 1647 in de echt verbonden werd. Mogelijk is zij dezelfde als Marya Jans die getuige was bij verschillende doopvieringen waarbij de broers Jan en Olivier Jansz Lafors hun kinderen lieten dopen.

In de "Liste des Membres de l'Eglise Wallonne de Gouda" van het jaar 1704 wordt melding gemaakt van ene "Mademoiselle La Force" zonder dat duidelijk is wie zij was.

Geschiedenis van een gebrandschilderd raam

De vroedschap van Gouda droeg de *vrijheid van consciëntie* een warm hart toe.

Van dit politieke klimaat van verdraagzaamheid getuigt één van de ramen in de St. Jan uit 1596 van de glazenier Adriaen Gerritsz de Vrije dat zich aan de westzijde van de kerk bevindt.

De *vrijheid van consciëntie* wordt in het raam symbolisch voorgesteld door een naakte vrouwenfiguur op een zegekar.

Aan haar zijde zit *Minerva* de beschermvrouwe van de vrijheid met zwaard en schild gewapend. De strijdswagen wordt getrokken door vrouwenfiguren. Zinnebeelden van liefde, gerechtigheid, eendracht, trouw en standvastigheid.

Een mannenfiguur in het rood dreigt onder de wielen vermorzeld te worden. Het is de tirannie.

De Vrijheid van Consciëntie 1592 glazenier Adriaen Gerritsz de Vrije

Oorspronkelijk droeg het raam geheel in de geest van de in Gouda geliefde jurist *Dirk Volkertsz Coornhert* het opschrift *Bescherming van Tirannie*.

Later echter werd dit opschrift gewijzigd in *Bescherming des Geloofs*.

Aan die wijziging gaan ingrijpende gebeurtenissen vooraf. Gouda werd van een stad die de vrijheid van consciëntie in haar vaandel droeg tot een stad waar het rechtlijnige calvinisme de toon aangaf en dat ging als volgt.

Tijdens het Twaalfjarig Bestand van 1609 tot 1621 werd het gewest Holland verscheurd door het conflict tussen de *remonstranten* en de *contraremonstranten* dat in 1619 zou uitlopen op de terechtstelling van de raadpensionaris Johan van Oldenbarnevelt en op de uitspraak van de Synode van Dordrecht die uitviel in het nadeel van de remonstranten.

In Gouda waren de calvinistische contraremonstranten in de minderheid, maar dat weerhield hen er niet van om zich in 1618 tot prins Maurits te wenden met een smeekschrift om in te grijpen omwille van de rechte prediking.

Niet lang daarna stond Maurits in hoogst eigen persoon voor de poorten van Gouda als de beschermer van het geloof. De vroedschap werd gedwongen af te treden en niet lang daarna kreeg het raam in de St. Jan zijn nieuwe opschrift.

Onder hen die het smeekschrift aan prins Maurits getekend hadden, bevonden zich opvallend veel *Vlamingen*.

Nijverheid in Gouda in de zestiende en zeventiende eeuw

In de zestiende eeuw raakten de twee belangrijkste takken van nijverheid in Gouda – de bierbrouwerij en de fabricage van laken – ernstig in verval. Het aantal brouwerijen daalde tussen 1518 en 1616 dramatisch van 154 naar 14, terwijl de draperie tijdens de eerste jaren van de Opstand nagenoeg stil kwam te liggen. Door de teloorgang van beide leidende industrieën schrompelde ook de eigen handel ineen.

Tot overmaat van ramp liep de Hollandse binnendoorvaart via Gouda terug. Als gevolg van nautische vernieuwingen en economische veranderingen vond een deel van de scheepvaart 'buten dunen' (over zee) plaats.

Toen de geuzen op 21 juni 1572 Gouda bezetten, stond de stad er in economisch opzicht dan ook slecht voor.

Een alert stadsbestuur en ondernemende inwoners, die niet alleen nieuwe kansen zagen, maar deze ook grepen, behoedden de stad voor een totale ineenstorting. Dankzij de agrarische expansie kon Gouda een belangrijke rol spelen in het goederenverkeer met het omringende platteland. Gouwenars met economisch gevoel investeerden in die jaren in de kaas- en boterhandel in plaats van in het brouwen van bier.

Daarmee overbruggen zij zonder het te weten de periode tot het midden van de zeventiende eeuw, toen de Goudse economie een volledig ander aanzien kreeg.

Door het ontstaan en de groei van de tabakspijpenindustrie en de potten- en tegelbakkerij, de hernieuwde bloei van de lijndraaierij en de komst van de 'nieuwe' draperie en de tapisserie werd het economisch leven gedurende de zeventiende en achttiende eeuw door de nijverheid gedomineerd. Maar ook de duizenden binnenvaartschepen die jaarlijks door de nauwe wateren van de stad manoeuvreerden, vormden een belangrijke bron van inkomsten. Veel mensen ontleenden hieraan hun bestaan, in het bijzonder de winkeliers en herbergiers.

Uit Duizend Jaar Gouda van de Historische Vereniging Die Goude pagina 343 f

Om des geloofs wille of om het gewin

De twee oudste vermeldingen van de familie Laforce heb ik gevonden in de Uittreksels uit het kohier van het hoofdgeld in de stad GOUDA 1622 samengesteld door F. Stalenberg.

*Jacob Laforce en zijn echtgenote Grytje Ariens wonend aan de Rozendaal
Jan Laforssen en zijn echtgenote Grietje NN wonend aan de Regenboog*

De Rozendaal waar Jacob dus woonde had niet een bijzonder goede reputatie. Kroegen. Bordelen. De Rozendaal loopt in het verlengde van de Wilhelminastraat vanaf ongeveer de Kappenersteeg tot de Lange Tiendeweg.

Jan Laforssen woonde aan de Regenboog

Jan Laforssen woonde aan de Regenboog op de plek waar het nu Markt 31 is. Het pand is te zien op de kaart die Joan Blaeu in 1649 vervaardigde.

Misschien was hij waard evenals leden van de familie Laforce in de tweede en de derde generatie dat waren. Het register Matthijs vermeldt namelijk dat de vorige bewoners van het huis aan de Regenboog in Boskoop waard waren.

Jan Laforssen was geen eigenaar van het pand maar huurder en mogelijk was hij niet de enige.

Een volgend spoor van het leven van de familie Laforce in Gouda is te vinden in de transcripties van de doopboeken van de St. Jan 1574 en 1625 - 1712.

Op 9 april 1627 houdt Jacob Lafors in de St. Jan zijn dochter Pietertgen ten doop. Even later op 4 juni van datzelfde jaar is het Jan Lafors die er zijn zoon Olyfyer laat dopen. Vervolgens laten Jan Lafors en Grietjen Oleviers 1631 hun zoon Jan dopen en in 1634 wordt hun zoon Cornelis gedoopt.

Wat was de familierelatie tussen de leeftijdsgenoten Jacob en Jan zo die er al was? Hebben zij zich als eersten in Gouda gevestigd of is hen al een generatie voorgedaan?

*Waar kwamen zij vandaan en waarom kwamen ze naar Gouda?
Zijn het de vervolgingen in de Zuidelijke Nederlanden die hen uit deden wijken naar veiliger oorden?*

Of kwamen zij naar Gouda toe omdat zij zich er konden verbeteren?

Of sluit het ene motief het andere niet uit?

Het geeft te denken dat zij hun kinderen in de St. Jan lieten dopen. Vanaf 1624 konden zij in de Waalse Kerk aan de Oosthaven terecht. Ik heb echter de naam Lafors en ook varianten van de naam niet aangetroffen in het "Registre des Enfants qui ont ete presentez au St. Sacrement du Bapteme en L'Eglise Wallone de Gouda".

Voor hen was blijkbaar noch de Franse taal noch het eigene van de Waalse Kerk een reden om zich bij de Waalse Kerk aan te sluiten.

Meer over de rol en de betekenis van de Vlamingen in de Goudse samenleving

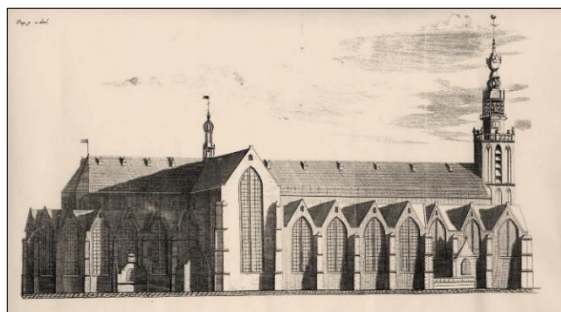
Economische invloed van de Vlamingen in Gouda.

Het is lastig om de economische situatie van immigranten in Gouda te achterhalen. In de literatuur is hierover weinig of niets geschreven. Het is bekend dat Vlamingen naar Gouda werden gehaald vanwege hun ambachtelijke kwaliteiten en dus niet werkeloos waren. Er kan worden gesteld dat het overgrote deel van de immigranten kleine zelfstandigen waren. Sommigen waren waarschijnlijk zeer succesvol met hun onderneming en kunnen tot de meer welvarende middenstand gerekend worden. De basis voor hun welvaart lag voor verschillende vluchtelingen in het meegebrachte kapitaal en in hun kennis van vaardigheden in de specifieke ambachten.

Verschillende vluchtelingen hadden nog bezittingen in de Zuidelijke Nederlanden. Lange tijd konden zij hierop geen aanspraak maken omdat dit bezit in vijandig gebied lag. Deze situatie veranderde bij het ingaan van het Twaalfjarig Bestand. Bij de uitwerking van dit Bestand in 1609-1610 werden gedetailleerde afspraken gemaakt over aanspraken van vluchtelingen op eigendommen. In het Goudse archief is nog een katern bewaard van een waarschijnlijk veel grotere lijst van Goudse Vlamingen die op deze manier hun bezit trachtten terug te krijgen. Ook in deze lijst treffen we de bekende beroepsgroepen aan, zoals linnenwevers, tapiissiers, blauwververs en patroonschilders, maar ook beroepen als kleermaker, bakker, glasschrijver, arts, passementwerker, legwerker en schoenlapper. Hieruit blijkt dat veel Vlamingen ook buiten de textielnijverheid werkzaam waren.

*Uit Klein Vlaanderen in Gouda
De invloed van Zuid-Nederlandse immigranten in de periode 1585 - 1625
door Marieke Abels
Tidinge van die Goude 2008 aflevering 2*

DE EERSTE GENERATIE LAFORCE

Sint Jan 1714 Beschryving der stad Gouda Ignatius Walvis

Jan Jansz Lafors sr. was gehuwd met Grietge Oleviers.

De gedigitaliseerde transcripties van de doopboeken van de St. Jan van het jaar 1574 en van de jaren 1625 tot 1712 vermelden de doop van drie kinderen.

*Olyfyer op 4 juni 1627
Jan op 19 maart 1631
Cornelis op 31 maart 1634*

Jan Jansz Lafors is jong gestorven twee jaar na de geboorte van Cornelis.

Tussen 1570 en 1680 is Gouda door vier zware pestepidemieën geteisterd. Eén daarvan vond in 1636 plaats.

Op 27 april 1636 werd Jan de Laforce in de St. Jan begraven aldus een vermelding door Family Search waarop Jan Lafeber mij attent maakte. Hij liet kleine kinderen achter. Was hij één van de slachtoffers?

Pas vijftientwintig jaar later zou Gouda het begraven van pestlijders in de kerk verbieden aldus Leo Noordegraaf en Gerrit Valk in *De gave Gods, de pest in Holland vanaf de late middeleeuwen*.

In het boek Genealogische en Heraldische Gedenkwaardigheden door P.C. Bloys van die de opschriften van graven heeft vastgelegd, staat op pagina 252 te lezen : "30 Jan Janse Lafors (een merk.)".

Het is "in het noordelijk gedeelte van het schip".

Het graf bevindt zich vermoedelijk in de nabijheid van graf nr 23 en 36 met deze opschriften :

23. Hier leit begravē Louris Gerritz sterf ī tjaer MVc LIX dē XVle dach ī Octobri en Hilgen Gerritsdochte zij huisvro sterf MVc XXX. VIIde dach Septemb.
Twee wapens uitgekapt.
Later opgebikt:
Frans Oudeveldt.
In de hoeken de zinnebeelden der Evangelisten.

36. Hier leit begraven Jan Bolnes obijt 19 Novemb. aº 1657.
Hier leyt begraven Joost Cornelisz alias Noom.
C. P. Bolnes.
(Wapen uitgekapt.)

Jan Lafors werd niet op het kerkhof maar in de kerk begraven. Een teken dat hij een zekere welstand gekend moet hebben.

DE TWEEDE GENERATIE LAFORCE

In de gedigitaliseerde transcriptie van de doopboeken van de St. Jan trof ik behalve de namen van Jan Jansz Lafors en Olyfyer Jansz Lafforts ook de volgende namen aan. Lodewijck Jansz Lefors, Louwys de Lafur, Adam de Lafos en Pieter Lafors. De naam Lafors wordt zoals eerder gezegd op velerlei wijze geschreven.

Het is niet duidelijk wat hun familierelatie is.

Louwys, Adam en Pieter kom je vervolgens in de doopboeken van de St. Jan niet meer tegen.

Drie broers

In het vervolg van de doopboeken zullen de namen van de broers Olyfyer Jansz Lafors en Jan Jansz Lafors jr. verschillende keren terugkomen.

Van de jongste broer Cornelis ontbreekt echter ieder spoor.

De verklaring van zijn afwezigheid is te vinden in het Vonnisboek van Gouda 1624 - 1669.

In het najaar van 1658 moet Cornelis Jansz la Force poorter der stad voor het gerecht verschijnen. Hij is dan vierentwintig jaar.

Cornelis wordt aangeklaagd wegens het plegen van "groote moetwille, staetschenderije ende geweld en wel op off ontrent St. Joostbrugge op den Pinxterdagh lestleden des avonts ontrent ten thien uyren".

De straf luidt dat hij uit Gouda wordt verbannen "vandie den tijt van drie jaren sonder binnen den selven tijt daer weder in te mogen comen op pene van swaerder straffe".

De St. Joostbrug

Moedwillige verstoring der openbare orde en gewelddadig verzet op de St. Joostbrug. Drie jaar lang mag Cornelis zich niet in de stad vertonen.

Jan Jansz Lafors en Teuntje Willems

Jan Jansz Lafors jr. is gedoopt op 19 maart 1631.

Hij moet ergens in de vijftiger jaren met Tuentje Willems in het huwelijk zijn getreden.

In een document in de Oud-rechterlijke Archieven gedateerd op 26 juli 1702 is sprake van het testament van Jan Laforce en Teuntje Willems beide zaliger. Zij zijn dus vóór dat jaar overleden. In de Erfhuisboeken Gouda 1638 - 1811 is vervolgens te vinden dat Tuentje al op 16 november 1696 weduwe was.

In de doopboeken wordt slechts de doop van twee dochters vermeld.

Margreta op 6 februari 1658

Jacomijntje op 19 juli 1662

Maar Jan Jansz Lafors en Teuntje Willems moeten óók een zoon hebben gehad.

Willem Jansz Laforce

Later vermelden de doopboeken dikwijls de naam Willem Jansz Laforce zij het niet als dopeling maar als doopvader. Hij trouwt drie keer en houdt veel kinderen ten doop.

Het is vrijwel zeker dat deze Willem Jansz Laforce een kind is van Jan Jansz Lafors en Teuntje Willems.

De naam Willem in combinatie met de patroniem Jansz lijkt immers te verwijzen respectievelijk naar de grootvader van moederszijde en naar de vader. Teutie Willems is getuige bij de doop van Willems zoon Pieter op 2 augustus 1684. Ook noemt Willem zijn dochter bij haar doop op 21 mei 1687 Teuntje.

Nog een aanwijzing is te vinden in de *Grafboeken van de St. Jan van 1640 - 1702 graf Nieuwe Noordzijde - L 21 (5)* waar staat dat bij testament van Jan Laforce het graf wordt toegewezen aan de kinderen van Willem Lafors. Vervolgens wordt daar Dirck Struys genoemd de echtgenoot van Teuntje of Anthonia Lafors die een dochter was van Willem.

Uit deze passage is op te maken dat Jan Jansz Lafors inderdaad de vader van Willem moet zijn.

Willem Jansz Lafors moet ongeveer tussen 1650 en 1655 zijn geboren.

Dit is een schatting ervan uitgaande dat hij in 1678 zijn eerste kind ten doop hield. Hij zal dan rond de vijftientig zijn geweest.

Gezicht op Gouda over de IJssel Abraham de Haen 1733

Sporen in de archieven van Jan en Olivier

Hier en daar heeft Jan Jansz Laforce een spoor in de archieven achtergelaten.

In Apparaat Matthijs oud kadaster Gouda Nieuwehaven en omgeving (Kleiwegstraat) wordt nogal eens zijn naam vermeld. Maar ook in het hoofdstuk Markt en omgeving. Mogelijk bezat of huurde hij daar wanneer dan ook een huis.

Kleiwegstraat aquarel Dirk van Vreumingen ± 1850

In de Oud-rechterlijke Archieven, kamerboek politiemeesters ac2/294 wordt hij op 26 oktober 1678 genoemd als degene die eist dat ene Joris Christiaensz brandewijn betaalt. Het gaat om een bedrag van zes florijnen.

In de Oud-rechterlijke Archieven, kamerboek politiemeesters ac2/303 eist Frederick Rochius executeur van het testament van Jan Laforce en Teuntge Willems op 26 juli 1702 van Harmen Koenen 25,16 florijnen over "de koop en geleverd vaetwerk".

Ook van zijn broer Olivier die na de dood van zijn eerste vrouw zou hertrouwen met Jannychyen Evers Schulyng, is een vermelding te vinden in de *Oud-rechterlijke Archieven, kamerboek politiemeesters ac2/297 dd 4 oktober 1684.*

Olivier Laforce eist van Jan Thonis betaling van 1, 4 florijnen "als restant schuld over verteerde gelagen".

De Geneverboom

Een interessante fiscale bron uit 1680 – *het Kohier zout, zeep-, heren- en redemptiegeld voor de stad GOUDA* – biedt inzicht in de vermogenspositie van inwoners en wel met name wat genoemd wordt de *kapitalisten en halve kapitalisten* (oud-archief Gouda ac 1 inv.nr. 2296).

Jan Laforce valt binnen de laatste categorie!

Zowel Jan als Olivier worden genoemd met vermelding van hun adres en hun beroep. Ook vind je in dit kohier de zoon van Jan Jansz Laforce namelijk Willem Laforce die in dezelfde branche werkzaam is als zijn vader en zijn oom.

<i>fol. 007</i>	<i>Jan Laforce Lange Noodgodsstraat zz brandewijnverkoper</i>
<i>fol. 036v</i>	<i>Olivier Laforce Nieuwehaven nz tapper</i>
<i>fol. 076</i>	<i>Willem Laforce Keizerstraat wz herbergier</i>

Het APPARAAT MATTHIJS oud kadaster Gouda vermeldt de naam van het pand aan de Lange Noodgodstraat dat door Jan Jansz Laforce wordt bewoond namelijk *De Geneverboom*!

*De tappers waren sinds 1611 in het tappersgilde verenigd.
De stad had een intensieve bemoeienis met deze nering. De bierkannen moesten geijkt worden en de prijzen waren vastgesteld en wel voor drie soorten bier. Elke tapper moest een bordje uithangen met de prijs en het soort bier dat hij verkocht.*

Bron De gilden in Gouda 1996 pagina 90

*Mogelijk is ook het graf van deze Jan Janse Lafors jr. in de St. Jan nog te vinden.
In het boek Genealogische en heraldische gedenkwaardigheden door P.C. Bloys van Treslong Prins dl I die de opschriften van graven heeft vastgelegd, staat op pagina 271 : " 262. G. Dulert. Jan Janse Lafors (Een merk.)"
Het is "Vóór het koorhek".*

In de grafboeken van 1640 - 1702 kom ik weliswaar niet de naam Dulert tegen maar wel de naam Dubbelt : "Oude Zuid Zijde, de zestiende laag graf 82v. 10. Govert Govertsz Dubbelt, timmerman / nu Jan Jansz Laforts"

Het graf ligt vermoedelijk in de nabijheid van graf 254 en 267 met deze opschriften :

245. Dirck Volkertsz. Coornhert obit 9 Octobris 1590
oud 68 jaeren.

267. Twee wapens uitgekapt.

Hier leggen begraven Mr. Adriaan de Lange in sijn leven doctor in beyde de rechten ende raedt en vroetschap deser stede sterf op den 26^{en} Augusti 1636 ende Sophia van Walenburch sijn huysvrouwe sterf op den 4^{en} September 1636.

Coornhert vestigde zich in 1588 in Gouda.

In Gouda was in die tijd een liberale overheid, met als gevolg drukkersvrijheid en een zeer vrijzinnige prediking vanaf de kansel van de St.-Janskerk. Ook was de Goudse boekdrukker Jasper Tournay mogelijk de aanleiding voor zijn keuze voor Gouda.

De grafsteen vermoedelijk in de nabijheid van die van Jan Jansz Laforts is waarschijnlijk niet origineel.

*Hier rust Wiens lust En vreugd Was deugd
En t waar Hoe swaar t Ook viel Noch sticht Zijn dicht Geschrijf
Waar t lijf Hier bleeft God heeft De ziel
Bron Wikipedia*

DE DERDE GENERATIE LAFORCE

Kastelijn van het Herthuys aan de Markt

Een artikel van C.G. Helbers over het Hofje van Cincq.

Het geeft een tafereel van het Herthuys en zijn kastelijn eind zeventiende eeuw.

Op de tekening is het Herenlogement het pand met de brede voorgevel rechts van het stadhuis op de Markt. Het hert aan de gevel is nog net zichtbaar.

Het Herthuys tekening P. van Lienden 1754

De regenten van het Hofje van Mr. Cornelis Cincq zijn vaak in Het Herthuys te vinden. Ze bespreken er in het najaar van het jaar 1699 de benodigde werkzaamheden en zijn niet zuinig met de verteringen aldus C.G. Helbers. Op 3 juli 1703 heffen zij het glas bij Willem La Fors samen met de stedehouder oftewel de schout als dank voor de goede zorgen die hij aan het Hofje heeft besteed.

Het Herthuys of ook Herthuis aan de Markt dateert al uit de zestiende eeuw. Prins Maurits logeerde er in 1618 toen hij in Gouda orde op zaken kwam stellen. In 1672 genoot stadhouder Willem III er een copieuze maaltijd. Jaarlijks was er de Magistraatsmaaltijd voor de leden van het stadsbestuur.

Het Herthuis door mij gefotografeerd AD 2021 en in 1850 geschilderd door Dirk van Vreumingen

Lief en leed

De eerste echtgenote van Willem Jansz Lafors was Jannychye Pieters. Het kind dat zij kregen hebben zij Jan genoemd. Willems zuster Grietje was getuige. Vermoedelijk heeft Jan niet lang geleefd aangezien een in het tweede huwelijk geboren kind eveneens Jan zou worden genoemd.

Willems tweede huwelijk was met Ingetie Pieters van Vliet vermoedelijk een zuster van zijn eerste echtgenote.

In de doopboeken worden uit dit huwelijk zeven kinderen vermeld.

Drie dochters dragen dezelfde naam. Grietje. Waarschijnlijk zijn de eerste twee gestorven maar misschien tenslotte ook wel alle drie. Een vierde dochter noemden zij Teuntje. Drie zoons werden er geboren. Daniël, Pieter en Jan. Vermoedelijk is Pieter eveneens jong gestorven.

In een testament uit het jaar 1716 worden de kinderen van Ingetie Pieters genoemd als erfgenamen van een zekere Neeltje Ingens. Het blijken er slechts drie te zijn namelijk Daniel, Jan en Teuntje.

Hieruit is op te maken dat uit het tweede huwelijk van Willem Lafors in 1716 Daniel, Jan en Teuntje nog in leven zijn.

Willem en zijn tweede vrouw Ingetie hebben veel verlies gekend.

Zes kinderen brachten zij naar het graf in de jaren 1681, 1682, 1684, 1686, 1690 en 1694.

Willems derde huwelijk was met Pieternelle Tijssse Ramp in het jaar 1698.

Zij kregen twee keer een kind. Het eerste kind noemden zij Matijs genoemd naar de vader van Pieternelle. Dit eerste kind is vroeg overleden. Het tweede kind van Willem en Pieternelle werd opnieuw Matijs genoemd

Willem Jansz Laforce is begraven in de St. Jan op 17 september 1715.
Pieternele Tjisse Ramp twaalf jaar later op 30 september 1727.

Het Land van Stein

Markt 47

Ooit Het Land van Stein

De gevels van Markt 46 en 47 vormen nu één geheel

Het gedeelte grenzend aan het huis met de trapgevel achter de straatlantaarn is Markt 47

Foto Lijst van gemeentelijke monumenten

De oude foto uit 1881 komt uit het beeldarchief van SAMH

Geheel links het Herthuys

Waar heeft Willem Jansz Laforce gewoond?

Het *Huwelijksregister 1695 - 1702* vermeldt dat Willem la Force, toen hij in het huwelijk trad met Pieternele Tjisse Ramp, aan de Markt woonde. Echter zonder nader aan te geven waar het precies was.

Het *Apparaat Matthijs oud kadaster van Gouda Markt en omgeving* noemt waar het gaat om het pand gelegen aan de Markt 47 de naam van Willem Jansz Laforce en vermeldt als huisnaam *Het Land van Stein*. De datum die het register vermeldt is 10 april 1682.

Het register vermeldt tevens de gegevens van het aangrenzende huis en wel Markt 46.

Daar vind je de namen van hen die aan weerszijden van dit huis woonden en zo weten we dat Willem Lafors het huis naast dit pand bewoonde.

De datum die het register vermeldt is 26 mei 1690.

Opnieuw een aanwijzing dat Willem Jansz Laforce in *Het Land van Stein* heeft gewoond.

Markt 47 ligt in de hoek van wat vroeger de Koestraat werd genoemd - vanwege de koeienmarkt die hier destijds werd gehouden - en de Regenboog. De gevel van het pand is dusdanig gewijzigd dat niets meer herinnert aan hoe het hier weleer was.

Interessant is dat het Apparaat Matthijs waar het gaat om de periode van 1730 - 1765 aanvankelijk de naam van Daniel Laforce verbindt aan hetzelfde pand Markt 47. Daniel Laforce 1682 - 1740 was de oudste zoon van Willem Jansz Lafors.

Vervolgens gaat het pand Het Land van Stein over naar ene Willem Laforce en dan weer in oktober 1779 naar ene Willem Muys.

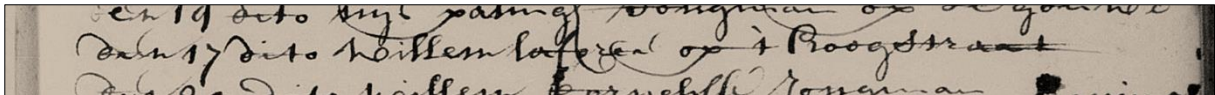
In het Streekarchief Midden-Holland (Fiscale bronnen; gaarder 40°/80° penning ac59/137) is te vinden dat Lucia Paulina Ravensberg weduwe van Willem La Force aan Willem Muys een huis aan de Markt verkoopt en wel in oktober 1779.

Hieruit is op te maken dat het ene Willem Laforce gehuwd met Lucia Paulina Ravensberg is geweest die na Daniel Laforce bewoner was van Het Land van Stein. Belangrijk omdat er méér leden van de familie waren die Willem heetten.

Waarschijnlijk is deze Willem gehuwd met Lucia Paulina Ravensberg een zoon van Daniël geweest. Willem en Lucia hebben hun kinderen immers Sara en Daniël genoemd.

Zo moet het pand van vader op zoon zijn gegaan.

Verder onderzoek in notariële archieven zou in dezen meer zekerheid kunnen bieden. Straks hierover nog wat meer.

De begraafboeken vermelden overigens dat Willem Jansz Lafors toen deze op 17 september 1715 overleed aan de Hoogstraat woonde. Dit is de straat die loopt van de Markt naar de Turfmarkt.

In goeden doen

Verschillende kinderen van Willem Jansz Lafors waren in goeden doen.

Daniël en Jan trouwden beiden met een dochter van de rijke koopman Jan van Ravensberg. Daniël trouwde met Sara Ravensbergh en Jan met Alida van Ravensberg.

Bastiaan van Ravensberg was de broer van Sara en Alida en dus de zwager van Daniël en Jan. Hij was koopman in pijpen in de tijd waarin de pijpenindustrie een grote bloei doormaakte.

Hij bekleedde functies in het armenhuis, het weeshuis en het leprooshuis. Hij was kerkmeester. Hij was politiemeester.

Hij maakte van 1749 tot 1755 deel uit van de vroedschap en behoorde althans in die jaren tot de zogeheten HEEREN XXVIII RADEN DER STAD GOUDA.

Zijn vader Jan van Ravensberg was een generatiegenoot van Willem Jansz Lafors. Vanwege de huwelijken van hun kinderen moeten de koopman Jan van Ravensberg en de kastelijn Willem Jansz Lafors elkaar als wederzijdse schoonouders goed hebben gekend.

J.J. de Jong bericht vrij uitvoerig over de familie Van Ravensberg in zijn boek *Met goed fatsoen, de elite in een Hollandse stad Gouda 1700 - 1780*.

*Willem Jansz Lafors had zoals eerder gezegd twee zusters.
Margreta die ook wel Grietje genoemd zal zijn en vervolgens Jacomijntje.*

Margreta oftewel Grietje Lafors en Pieter Maarschalk houden op 7 februari 1691 een dochter ten doop. Ze hebben haar Jacomijntje genoemd.

Pieter Maarschalk nam geen blad voor de mond hetgeen hem op een vermelding in het kamerboek politiemeesters kwam te staan.

Op 9 juli 1696 daagt ene Pieter Verhooch hem voor de rechter wegens belediging omdat Pieter hem verweten heeft dat hij zijn tegenwoordige vrouw "aleer hij haar vrijde ofte verlooft waer op de plaets van Willem Laforce hadde afgenaeyt". Pieter Verhooch werd overigens in het gelijk gesteld.

DE VIERDE GENERATIE LAFORCE

Gezicht op Gouda 1674

*Willem Lafors heeft veel kinderen gehad.
Hij heeft er ook veel verloren.*

In de stamboom van de familie Soos wordt een testament vermeld uit het jaar 1716. Daar worden de kinderen van Ingetie Pieters genoemd als erfgenamen van een zekere Neeltje Ingens. Het blijken er slechts drie te zijn en wel Daniel la Force, Jan la Force en tenslotte Teuntje la Force.

Met zijn derde echtgenote Petronelle Tjisse Ramp kreeg Willem nog een zoon. Dat was Matthijs vernoemd naar zijn grootvader van moederszijde.

Hieruit blijkt dat de vierde generatie uit de van het geslacht Laforce in 1716 bestaat uit deze vier kinderen van Willem Jansz Lafors.

*Daniël.
Jan.
Teuntje of Anthonia.
Matthijs.*

Daniël Willemsz Lafors gedoopt 22 mei 1682 en begraven 14 september 1740

Koperslager Daniël Laforce

Daniël Lafors trad in het huwelijk met Sara Ravensbergh. Zij was zoals gezegd de dochter van de rijke koopman Jan van Ravensberg.

In de doopboeken van de St. Jan van 1574 en 1625 - 1712 wordt de doop vermeld van Ingeetie op 18 januari 1709. Willem Lafors en zijn derde echtgenote Pietermettie Ramp zijn getuigen.

Waarschijnlijk is dit kind vroeg gestorven.

Op 24 september 1710 geven Daniël en Sara namelijk het dochttertje dat zij ten doop houden opnieuw de naam Ingetie. Nu is grootmoeder Adriana Ravensbergen getuige.

Op 17 april 1713 houden Daniel en Sara hun derde dochttertje ten doop en geven haar de naam Adriana, terwijl hun zoon Willem gedoopt wordt op 17 februari 1717.

Een maand na de doop van Willem overleed Sara Ravensbergen. Zij werd op 22 maart 1717 in de St. Jan begraven.

Later zou Daniël hertrouwen met Emmerentia la Corrieve. Zij moest de plaats innemen van de overleden moeder van Ingetie, Adriana en Willem.

Daniël was koperslager.

In het jaar 1739 wordt hij genoemd als lid van het gildebestuur.

In de *Oud-rechterlijke archieven; kamerboek politiemeesters ac2/306* bevindt zich een acte dd 14 maart 1712 waarin Daniel Laforce van Jan Borst eist dat deze hem 3.10 gulden betaalt als restant van de schuld over verdiend arbeidsloon en koper.

Het smidsgilde dateert uit het begin van de vijftiende eeuw. Het had een altaar in de St. Jan gewijd aan St Eloy. De meesterproef van de kopersmeden bestond uit het smeden van een blad waaruit vervolgens een ketel geslagen moest worden.

Bron De gilden in Gouda 1996 pagina 124f

Plattegrond van Gouda detail II 1650 - 1749 anoniem bron Rijksmuseum

De naam van Daniël is aldus *Apparaat Matthijs oud kadaster van Gouda* net als die van zijn vader Willem Jansz Lafors verbonden met het statige huis aan de Markt dat *Het Land van Stein* werd genoemd.

En evenzo schrijven de doopboeken, daar waar de doop van zijn zoon Willem op 17 februari 1717 wordt genoemd, dat diens doopouders Daniel en Sara toendertijd op de Markt woonden.

Zoals Het Land van Stein overging van Willem Jansz Laforce op zijn zoon Daniel, is het vervolgens overgegaan op iemand die opnieuw Willem Laforce heette. Van hem weten we inmiddels dat hij gehuwd geweest is met Lucia Paulina Laforce. Was hij dezelfde als de dopeling van 17 februari 1717?

*Er dragen immers in het geslacht Laforce heel wat personen de naam Willem en met welke Willem hebben wij nu te maken?
Zowel Daniëls broer Jan als zijn halfbroer Matthijs hadden een zoon die zij eveneens vernoemden naar hun vader Willem Jansz Laforce.*

*Zo hield Matthijs op 13 januari 1732 een kind ten doop en noemde het Willem.
En ook Jan gaf op 29 juli 1718 zijn zoon diezelfde naam. Dit kind moet echter vroeg gestorven zijn want op 14 juni 1722 hield Jan een kind ten doop dat opnieuw Willem heette.*

*Maar wie van de drie was degene die op zeker moment het Land van Stein bewoonde?
Wie van deze drie was getrouwd met Lucia Paulina van Ravensberg en kreeg met haar twee kinderen die opmerkelijk genoeg Sara en Daniël werden genoemd.*

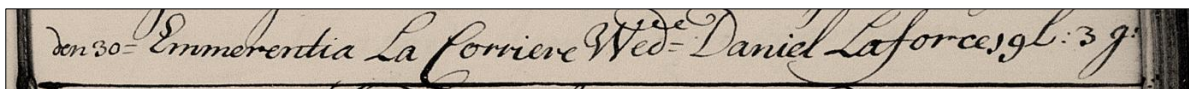
Was het de zoon van Daniël, Jan of die van Matthijs?!

Het antwoord biedt de zogeheten Alfabetische Naamlust der 200 Participanten van de Sociëteit der Weduwen Beurse. De Participanten staan in alfabetische volgorde en onder hen het echtpaar Willem la Force Notaris en Procureur met zijn echtgenote Lucia Paulina Ravensbergh.

*Nu wil het geval dat deze lijst uit het jaar 1750 tevens de leeftijden vermeldt van de Participanten.
Willem la Force gehuwd met Lucia Paulina Ravensbergh was aldus het document in het jaar 1750 drieëndertig jaar. Hij moet dus ongeveer in 1717 zijn geboren en laat nu uitgerekend de zoon van Daniël in dat jaar geboren zijn.
Zo passen de puzzelstukjes in elkaar.*

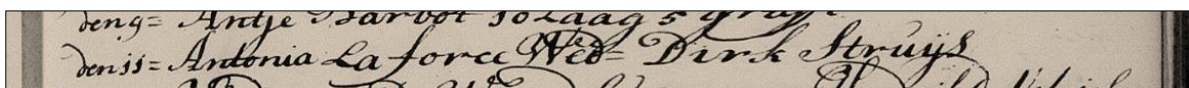
*Daniël kreeg een zoon die hij Willem noemde en die op zeker moment in het huwelijk trad met Lucia Paulina Ravensbergh en met haar twee kinderen Sara Charlotte en Daniël kreeg.
Deze Willem Daniëlszoon woonde aan de Markt in het Land van Stein.
Hij was notaris en procureur. Zijn naam stond onder vele notariële akten. Hij was als Guillaume La Force diaken en ouderling in de Eglise Wallonne.*

Daniel hertrouwde zoals gezegd met Emmerentia La Corrieve.
Zij overleed vier jaar na de dood van Daniel en werd op 30 januari 1745 in de St. Jan begraven.

Teuntje of Anthonia Willemsdr Lafors gedoopt 21 mei 1887 en begraven 11 november 1741

Teuntje of Anthonia Lafors overleed op de leeftijd van 54 jaar en werd op 11 november 1741 in de St. Jan begraven. Ze was getrouwd met Dirk Struijs met wie ze een dochtertje kreeg dat zij op 3 maart 1717 lieten dopen en dat zij Ingetje noemden.

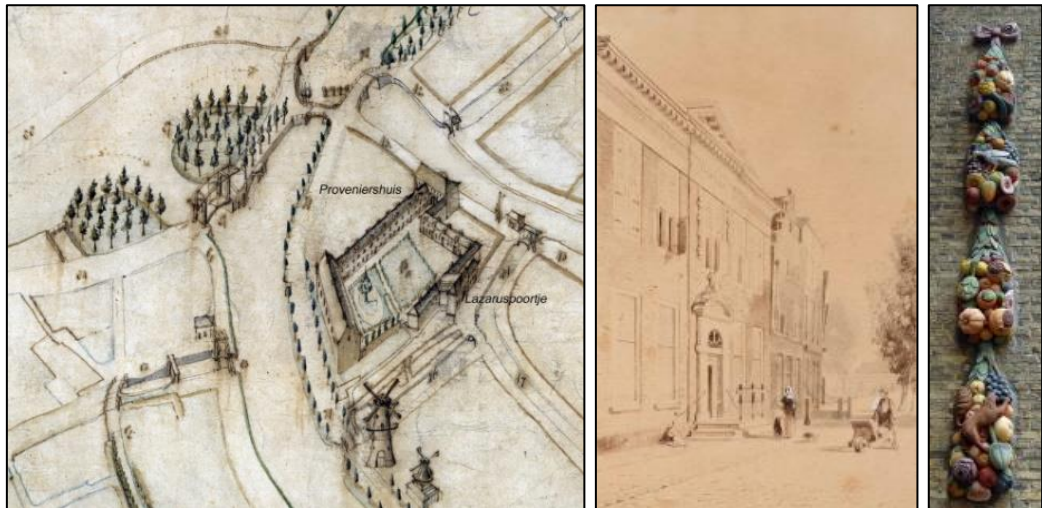

Anthonia Lafors wordt genoemd in de *Erfhuisboeken Gouda 1638 -1811 Inleiding en transcripties van de hand van G. Schrijvers*. Erfhuizen werden om de zoveel tijd gehouden bij gelegenheid waarvan gehele inboedels of grote gedeelten ervan in het erfhuis gebracht om verkocht te worden.

21-11-1741 Anthonia Lafors in proveniershuis de weduwe Dirk Struys

De toevoeging komt vaker voor in de Erfhuisboeken.

Mogelijk had ook Anthonia Laforce zich in één van de proveniershuisjes ingekocht.

Plattegrond Proveniershuis zijde Nonnenwater (Archeologische Vereniging Golda)
Proveniershuis aquarel van G.J. Verspuy (Archeologische Vereniging Golda)
Guirlande boven de ingangspartij (nu in Museum Gouda)

Ooit gaf het Lazaruspoortje toegang tot het leprooshuis.

Rond 1650 was het huis gelegen aan het Nonnenwater een onderkomen voor bejaarde Gouwenaars. Deze moesten zich inkopen met een *preuve*. Vandaar het woord *Proveniershuis*. Ook alleenstaande vrouwen en echtparen bewoonden de proveniershuisjes.

De ingang bevond zich aan de Hoge Gouwe.

Jan Willemsz Lafors gedoopt 1 februari 1692 en begraven 7 september 1743

Jan Lafors trad in het huwelijk met Alida van Ravensberg.

Alida van Ravensberg is gedoopt op 14 juni 1684 en is begraven op 11 februari 1765. Tweeëntwintig jaar heeft zij haar echtgenoot overleefd.

Alida was zoals eerder gezegd de dochter van de rijke koopman Jan van Ravensberg.

Zij was de zuster van Bastiaen van Ravensberg in 1757 één van *De Heeren XXVIII Raden der Stad Gouda*.

Jan Willemsz Lafors en Alida van Ravensberg kregen vier kinderen.

De oudste was Ingetje oftewel Engelina gedoopt op 1 januari 1715. Ze was vernoemd naar haar grootmoeder van vaderszijde namelijk Ingetie Pieters van Vliet.

Hun tweede kind Willem werd gedoopt op 29 juli 1718. Het is vernoemd naar zijn grootvader van vaderszijde Willem Janszoon Laforce. Vier jaar later kregen Jan en Alida opnieuw een zoon. Ze hielden het op 14 juni 1722 ten doop. Ook dit kind kreeg de naam Willem. Het is waarschijnlijk dat het eerste kind van die naam vroeg is overleden.

De jongste dochter werd Adriana genoemd naar haar grootmoeder van moederszijde namelijk Ariaentie of Adriana Boot echtgenote van Jan Ravensberg de rijke Goudse koopman. Ze is gedoopt op 5 mei 1724.

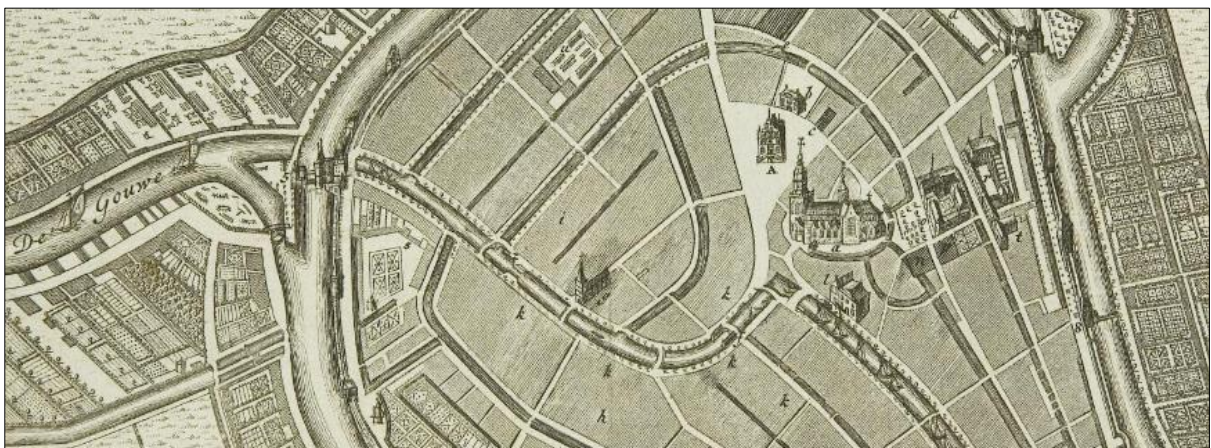
Over het beroep van Jan Laforce of functies die hij bekleedde heb ik niets gevonden. Hij heeft in elk geval net als zijn broer Daniël en zijn halfbroer Matthijs aan de Markt gewoond. Maar ik weet niet of hij daar tot zijn vroege dood altijd is blijven wonen.

Daniël was koperslager en Matthijs apotheker. Is Jan in de sporen gegaan van zijn vader de herbergier Willem Laforce?

Hoe dan ook had Jan in zijn echtgenote Alida van Ravensberg een goede huwelijksparthij gevonden en was een welgesteld man. Hij belegde zijn vermogen in twaalf huizen en twee boomgaarden zoals bleek uit de nalatenschap van Jan en Alida.

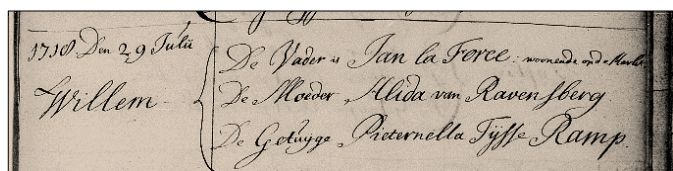
Na het overlijden van Alida in februari 1765 verkopen de erfgenamen van Jan La Force in juni 1765 twaalf huizen en twee oofttuinen.

De huizen zijn gelegen aan de Hoogstraat, de Korte Akkeren, de Tuinstraat, De Lem Dulstraat, het Agnietenwater, de Komijnsteeg, de Sint Anthoniestraat, de Keizerstraat, de Gouwe en drie huizen in de Vuilsteeg die de Turfmarkt met de Nieuwe Haven verbindt. De oofttuinen lagen in de Korte Akkeren.

Tirion 1744 Grondtekening der stad Gouda detail bron Beeldbank TU Delft

Het huis aan de Hoge Gouwe is ooit overgegaan van Andries van Ravensberg (hij was de broer van Alida) naar Jan Willemsz Laforce om vervolgens bij gelegenheid van bovenstaande verkoop juni 1765 over te gaan naar Michiel van de Regt.

Waar hebben Jan Willemszoon Laforce en Alida van Ravensberg gewoond? In de doopboeken staat dat hij ten tijde van de geboorte van Ingetie in 1715 en van Willem in 1718 zoals gezegd op de Markt woonde. Onder de twaalf huizen die in 1765 verkocht worden, wordt dit huis aan de Markt echter niet meer genoemd.

In het grafboek van de St. Jan 1701 - 1807 (OZZ-L17/119r) is vastgelegd waar in de kerk het graf van Jan en Alida te vinden is. Daar worden ook Engelina en Adriana met hun beider echtgenoten vermeld. Er staat tevens dat Engelina en Adriana zusters zijn.

De oudste dochter Engelina trouwde na de dood van haar eerste man Pieter Swanenburg met Jan van Buren. In eerder genoemde Naamlyst wordt Jan van Buure timmermansbaas genoemd. J.J. de Jong bericht in zijn boek Met goed fatsoen, de elite in een Hollandse stad Gouda 1700 - 1780 vrij uitvoerig over de familie Swanenburg

Evenals de familie Ravensberg was ook deze familie Swanenburg een vooraanstaande Goudse familie in de eerste helft van de achttiende eeuw.

*Officier van de schutterij - tegel uit een huis aan de Oosthaven waar de Goudse elite woonde
Bron afbeelding publicatie Paul Abels 21 augustus 2015*

Jan Laforce komt zelf niet voor in de jaarlijkse NAAMLIJST van personen met aanzienlijke functies die toegevoegd is aan de Achtentwintig HEEREN der Stad Gouda. Dit in tegenstelling tot zijn dochter Engelina en ook zijn jongere halfbroer Matthijs en tenslotte zijn neef Willem de zoon van zijn broer Daniël.

Matthijs Willemsz Laforce gedoopt op 19 augustus 1703 en begraven op 3 maart 1764

Matthijs is de jongste zoon van Willem Jansz Laforce en diens derde echtgenote Petronelle Thijs Ramp. Hij draagt dezelfde naam als een eerder geboren kind van Willem en Petronelle dat zij op 26 oktober 1701 ten doop hielden en dat waarschijnlijk vroeg overleden is.

Matthijs is dus de halfbroer van Daniël, Teuntje en Jan.
Zoals eerder gezegd blijkt uit een bewaard gebleven testament dat deze drie in 1716 nog in leven waren. Met hen samen vormt Matthijs dus de *vierde generatie*.

Matthijs Laforce was gehuwd met Pieterella Soet die leefde van 1702 - 1765.
Zij kregen vijf kinderen.

Twee dochters.

Petronella werd gedoopt op 14 september 1727.

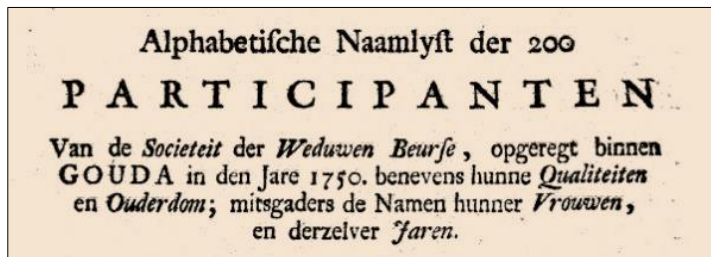
Behalve Petronella moeten Matthijs Laforce en Pieterella Soet een tweede dochter hebben gehad die Emmerentia heette. Ik baseer deze veronderstelling op wat ik vond in het *Grafboek van de St. Jan verkorte transcriptie van Henny van Dolder*. Daar staat bij Oude Noordzijde - L 31 graf 5 :

5. L: Matthijs * Laforce; Leendert ++ Schut/ *, 5-2-1764; Pieterella Soet, wed. *, 11-2-1765; ++, 30-6-1786; Emmerentia la Force, wed. ++, 18-11-1803

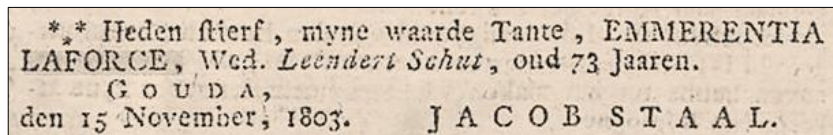
Ik denk dat Emmerentia is bijgezet in wat het graf van haar ouders moet zijn geweest.

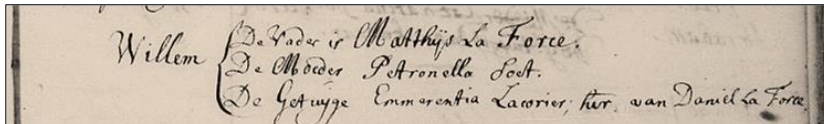
Ook Emmerentia wordt genoemd in *De Naamlyst der 200 PARTICIPANTEN van de Societeit der Weduwen Beurse* uit 1750 waar tevens haar leeftijd van 21 jaar wordt vermeld. Tevens wordt vermeld wie haar echtgenoot was namelijk Leendert Schut koopman in vlas.

Afgaande op deze Naamlyst is Emmerentia geboren in 1729 of 1730. Misschien is ze vernoemd naar de tweede echtgenote van haar oom Daniël Emmerentia La Corrieve die waarschijnlijk bij één van de andere kinderen van Matthijs en Pieterella getuige was zij het dat ze bij die gelegenheid Emmerentia Lacourier wordt genoemd.

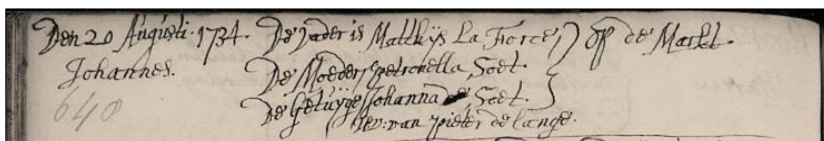
Op 15 november 1803 is ze overleden. Daar haar neef de advertentie heeft geplaatst, hadden Emmerentia Laforce en Leendert Schut wellicht geen nakomelingen.

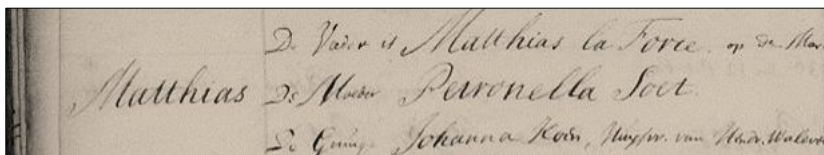
Ik vond in de doopboeken van de St. Jan vervolgens de namen van drie zoons van Matthijs Laforce en Pieterella Soet namelijk Willem, Johannes en Matthias.

Willem gedoopt op 13 januari 1732

Johannes gedoopt op 20 augustus 1734

Matthias gedoopt op 17 oktober 1736

De laatste twee vermeldingen geven aan dat de doopouders Matthijs Laforce en Pieterella Soet op de Markt woonden.

Het is nog mogelijk te achterhalen waar dat precies is geweest.

*In het samengevoegde pand aan de Markt 14 is nu de modezaak Van de Kam
Op de foto uit het archief van SAMH zie je rechts van de staande figuur het tweede pand na dat met de boogramen
Hier bevond zich de apotheek van Matthijs Laforce*

Matthijs la Force wordt met zijn echtgenote Petronella Soet genoemd in *De Naamlyst der 200 PARTICIPANTEN van de Societeit der Weduwen Beurse* uit 1750.
Zijn beroep staat erbij.
Hij is apotheker.

Uit het Apparaat Matthijs "oud kadaster" GOUDA valt op te maken dat Matthijs Laforce huis en achterhuis aan de Markt 14 heeft bewoond.

*Vervolgens wordt Leendert Schut "namens zijn vrouw" genoemd. Emmerentia dus.
De datum die in dit verband wordt genoemd is april 1765. Pieterella Soet de weduwe van Matthijs Laforce was overleden op 9 februari van datzelfde jaar.*

De volgende bewoner was Albert Hendrik Tekkelenburg en na hem diens zoon Jan Fredrik Tekkelenburg die evenals Matthijs apotheker wordt genoemd.

Gevelsteen de Moriaan Gouda (bron Wikipedia)

In *Tidinge van die Goude* van november 2017 staat een artikel van de hand van Henny van Dolder - de Wit over de komst van de Waldenzen naar Gouda. Deze vluchtelingen om des geloofs wille vonden in de jaren dertig van de achttiende eeuw ook in Gouda onderdak :

*Het stadsbestuur nam de kosten van de verzorging op zich en die waren niet gering.
De rekeningen van de stadsdokter en de apotheker Mathieu la Force pleegden een flinke aanslag op het beschikbare budget.*

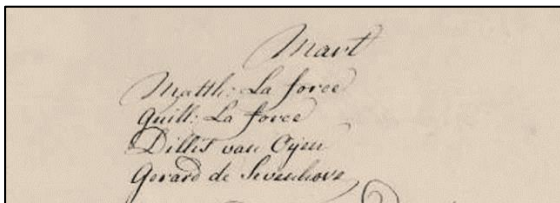

Achtentwintig in getal waren zij.

DE HEEREN XXVIII RADEN DER STAD GOUDA.

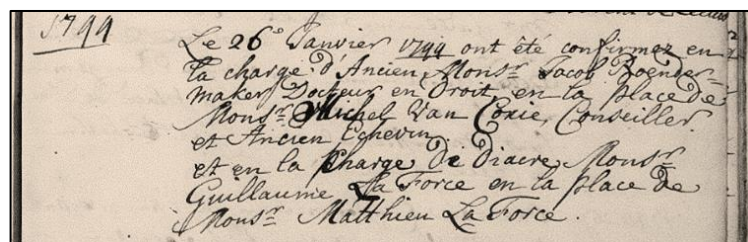
De Schout, de burgemeesters en de schepenen tot en met de bewindhebber der Oost Indische Compagnie. Zij zijn de 28 magistraten van de stad die hun kringen zo veel mogelijk gesloten hielden. Daaromheen spelen een aantal mensen van naam een rol in de gasthuizen, armenhuizen of de schutterij.

Onder die namen vind je meermalen de naam Laforce en één van hen is zoals gezegd Matthys La Force. Hij wordt in de jaren 1754, 1755, 1756 en 1757 genoemd als één van de *Luytenants* van de schutterij.

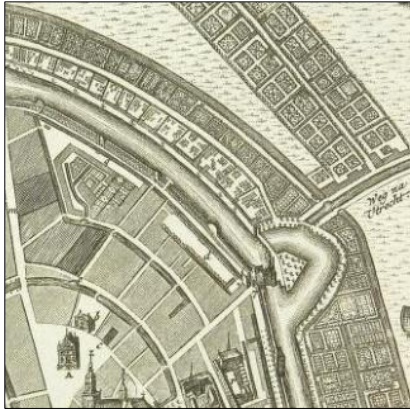
Matthijs Laforce is tevens te vinden samen met zijn jongere neef Willem Laforce in het *Registre de Membres de L'Eglise Wallonne de La Ville de Gouda*. Willem was de zoon van zijn halfbroer Daniël. De afgedrukte vermelding in het ledenregister is van het jaar 1747. *Matthieu La Force* en *Guillaume La Force* beiden wonend aan de Markt.

Matthieu en Guillaume wisselden elkaar af als diaken van de kerkenraad :

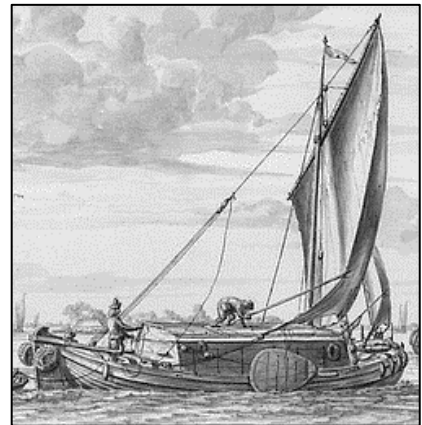
Le 26e Janvier 1744 ont été confirmé
en la Charge de Diacre Monsr Guillaume La Force
en la place de Monsr Matthieu La Force

Tirion 1744 Grondtekening der stad Gouda detail bron Beeldbank TU Delft

De stad Gouda was in die tijd omringd met tuinen die in een krans rond de stad lagen. Ook Matthijs Laforce en Pieterella Soet hadden één van die tuinen in bezit. In mei 1764 verkoopt de *weduwe van Matthijs Laforce* enkele maanden na de dood van haar man een *oofstuin aan de Tweede Kade* aan Maarten de Jong.

Tekening Pieter Idserts
Bron publicatie Vereniging De Binnenvaart

In maart van datzelfde jaar waarin Matthijs Laforce is overleden verkoopt zijn *weduwe* een *ijkerschuit*. De acte noemt het een *onroerend goed*. Aldus *Fiscale bronnen*; gaarder 40^e/80^e ac59/122.

Het sluit aan bij wat te vinden is in *Overige bronnen*; *gildebesteduurs* ac1/91-134. Daar wordt een acte vermeld uit het jaar 1742 waarin Matthijs Laforce ijkerschipper wordt genoemd.

De oudst bekende gildebrieven van het Goudse grootschippersgilde dateert van 1510.

In 1683 werd een apart reglement uitgevaardigd voor de schippers van de ijkerschepen. Dit waren geijkte schepen; dat wil zeggen dat het aantal lasten per schip was vastgesteld in een ijkbrief. De schepen onderhielden een lijndienst op Amsterdam en gezien de inhoud van dit reglement was dit tot dan toe niet naar tevredenheid van het stadsbestuur gegaan.

Ten eerste moesten de ijkerschippers van goed gedrag zijn, ze mochten elkaar niet uitschelden, vooral niet dronken zijn. Ze moesten kunnen lezen en schrijven en vijf jaar ervaring als knecht hebben. Ze moesten zorgvuldig met de lading omgaan en niet stelen. Om een en ander te kunnen controleren was een vrachtbrief verplicht.

Het grootschippersgilde had bijzonder veel bezittingen. Inkomsten had het voornamelijk uit rentebrieven en obligaties.

Het was niet ongebruikelijk dat leden van het gilde zetschippers op hun schepen lieten varen.

Bron *De gilden in Gouda* 1996 pagina 100f

IJkerschuiten zijn houten zeilende vrachtschepen uit de Zuid-Hollandse veengebieden die speciaal op het turfvervoer gebouwd waren.

Bron publicatie Vereniging De Binnenvaart

DE VIJFDE GENERATIE LAFORCE

Waar het gaat om de vierde generatie was het duidelijk.

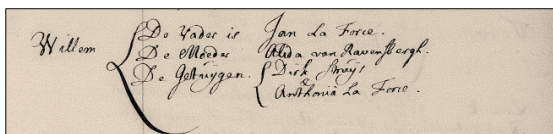
In de stamboom van de familie Soos wordt een testament vermeld uit het jaar 1716. Daaruit blijkt dat in dat jaar de nakomelingen van Willem Lafors namelijk Daniel, Jan en Teuntje op dat moment nog in leven zijn. Voeg aan deze drie namen nog die van Matthijs Laforce toe dan is het duidelijk wie de vierde generatie vormden van de familie Laforce.

Anders ligt het waar het gaat om de vijfde generatie.

Van de twee dochters van Jan Willemsz Laforce Engelina en Adriana is één en ander bekend. Ook van Emmerentia de dochter van Matthijs Willemsz Laforce.

Slechts weinig echter is bekend van de mannelijke nakomelingen die tot de vijfde generatie behoren afgezien dan van Willem Laforce de enige zoon van Daniël Willemsz Laforce en Sara Ravensbergh.

Wie zijn zij?

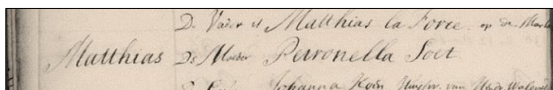
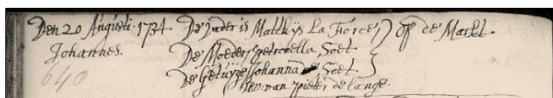
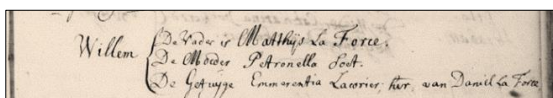

Willem geboren 14.06.1722

Jan Willemsz Laforce kreeg twee zonen die beiden Willem werden genoemd.

De eerste moet vroeg zijn overleden.

Van de tweede Willem is afgezien van de vermelding van zijn doop in de DTB - boeken geen spoor te vinden.

Willem, Johannes en Matthias geboren
respectievelijk 13.01.1732, 20.08.1734 en 17.10.1736

Matthijs Willemsz Laforce kreeg drie zonen die Willem, Johannes en tenslotte Matthias werden genoemd. Ook van hen is helaas behalve de vermelding van hun doop in de DTB-boeken vrijwel geen spoor te vinden.

Wat betreft de vijfde generatie Laforce lijkt het zicht op vrijwel alle mannelijke leden verloren te zijn gegaan.

In de door mij geraadpleegde scans van de DTB - boeken ontbreken namelijk gegevens die antwoord kunnen geven op de vraag of zij ooit zijn getrouwd, kinderen kregen en wanneer zij overleden zijn.

*Afgezien van die enkele keren dat de DTB - boeken wellicht onvolledig zijn, kan dit haast niet anders betekenen dat zij wellicht jong zijn overleden dan wel mogelijk elders zijn getrouwd, kinderen kregen en ooit overleden zijn.
Het wil niet zeggen dat zij uit het Goudse leven verdwenen zijn. Notariële akten kunnen misschien meer gegevens bieden. Ik denk vooral aan testamenten.*

Na de dood van de weduwe van Matthijs Willemsz Laforce namelijk Pieterella Soet treffen de erfgenamen elkaar in de maand juni van het jaar 1765 om het grote bezit van hun ouders te gelde te maken dat uit twaalf huizen en twee tuinen bestaat. Het zijn Engelina en Adriana en mogelijk ook hun broer Willem.

*In de leggers van de verponding of 50e penning over huizen, tuinen en erven uit 1772 worden een zekere Jan Laforce en een zekere Willem Laforce aangeslagen.
Verponding is een vorm van grondbelasting.
Het gaat om elf huizen verspreid over de binnenstad van Gouda.
Er is mij maar één Johannes Laforce bekend en dat was een zoon van de apotheker Matthijs Willemsz Laforce. De genoemde Willem kan echter een zoon zijn zowel van Jan Willems Laforce als van zijn halfbroer Matthijs*

*Tenslotte vond ik in Fiscale bronnen; gaarder 40e/80e penning SAMH ac59/122 dd mei 1764 ene Willem Laforce en wel als begunstigde bij een erfstelling twee maanden na de dood van Matthijs Willemsz Laforce.
Hier gaat het dus om Willem de zoon van Matthijs Willemsz Laforce. Hij was de broer van Emmerentia die later met haar man in het huis aan de Markt zou wonen waar hun vader apotheker was.*

*Nu volgen vier portretten.
Het eerste is gewijd aan Willem de zoon van de kopersmid Daniël Laforce.
Vervolgens een tweeluik van de zusters Engelina en Adriana. Hun ouders waren Jan Laforce en de welgestelde koopmansdochter Alida van Ravensberg.
Tenslotte een klein portret van Emmerentia de dochter van de apotheker aan de Markt Matthijs Laforce*

Willem Daniëlsz Laforce

Hij was er vroeg bij.

De lijst van functies toegevoegd aan de *HEEREN XXVIII RADEN DER STAD GOUDA* vermeldt in 1739 de *eenentwintigjarige* Willem Laforce als notaris naast onder meer de vooraanstaande Cornelis Swanenburg. Deze Cornelis Swanenburg behoorde tot een geslacht van belangrijke belastingpachters.

Later staat Willem Laforce te boek als notaris en procureur tot het jaar van zijn overlijden 1766. Hij voert hij het woord in juridische procedures en hij zet zijn naam onder vele notariële actes in en buiten de stad.

Cornelis Swanenburg werd in 1699 geboren als zoon van de belastingpachter Reinier Swanenburg en Hendrikje Cornelisse de Lange. Op 22-jarige leeftijd werd hij in 1721 aangesteld tot procureur en notaris zetelend te Gouda. Swanenburg wist een omvangrijk bezit aan onroerend goed in Gouda te

vergaren. Hij bezat zeker tien huizen in Gouda. Hij was luitenant bij de plaatselijke schutterij, waarbij zijn vader kapitein was. Swanenburg was tevens regent van het tuchthuis van Gouda.

Tijdens de onlusten van 1747 gericht tegen het zittende stadsbestuur was Swanenburg een van de ondertekenaars van een pamflet waarin steun betuigd werd aan de "loffelijke regenten". Volgens De Jong was Swanenburg de opsteller van het pamflet.

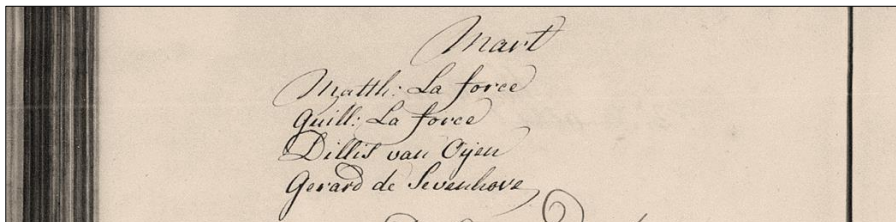
Cornelis Swanenburg geschilderd in 1742 door Pieter Frederik de la Croix

Op 31 december 1744 werd hij echter volgens een resolutie van de Goudse schepenen ontheven uit zijn functie als procureur voor de Vierschaar. De reden zou zijn dat hij te veel partij had gekozen voor een gevangene in het tuchthuis.

Pas vijf jaar later - in december 1749 - tekende hij beroep aan tegen dit besluit, waarbij hij de Goudse schepenen ervan beschuldigde zich niet aan hun eigen spreuk boven de ingang van het stadhuis te hebben gehouden. Deze spreuk luidt "Audite et alteram partem" (Luister ook naar de andere partij). Swanenburg werd in het gelijk gesteld en kreeg zijn functie als procureur voor de Vierschaar weer terug.

Kort na zijn eerherstel overleed Swanenburg, bijna 51 jaar oud, in zijn woonplaats Gouda.

J.J. de Jong Met Goed fatsoen, de elite in een Hollandse stad Gouda 1700 - 1780

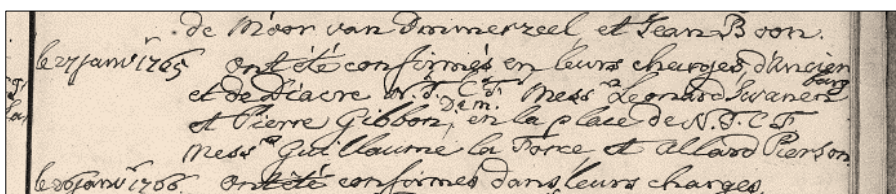

Registre des Membres de L'Eglise Wallonne 1747

Willem Danielsz Laforce was lid van de Waalse Kerk net als zijn oom Matthijs. In de documenten van de Eglise Wallonne wordt hij Guillaume La Force genoemd.

Het kwam voor dat mensen in deze tijd zich aansloten bij de Waalse Kerk omdat dit bij hun status paste en onder hen waren dus ook Matthieu en Guillaume La Force.

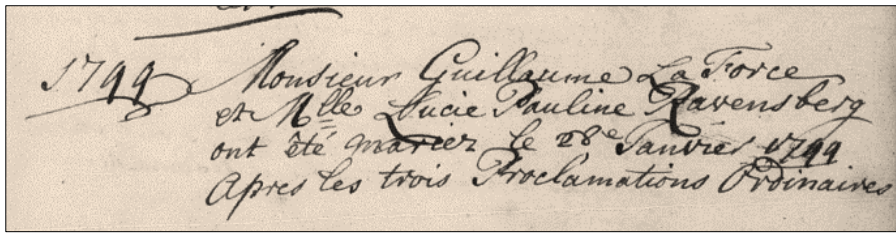
Willem is in de Waalse kerk zowel diaken als ouderling geweest. Vanaf de dood van zijn oom Matthijs in 1744 tot zijn overlijden in 1765 wordt zijn naam met betrekking tot beide ambten genoemd.

Le 27 janv 1765 ont été confirmés en leurs charges d'Ancien en de Diacre messrs Leonard Swanenburg en Pierre Gibbon en la place de Messrs Guillaume la Force et Allard Pierson.

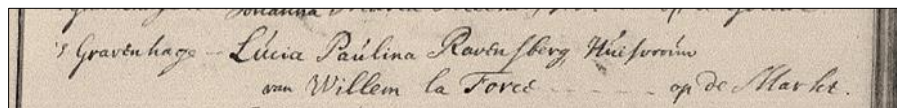

Ook werd zijn huwelijk met Lucia Paulina Ravensberg in de Waalse kerk aan de Oosthaven gesloten.

Monsieur Guillaume La Force et Mlle Lucia Pauline Ravensberg ont été mariez le 28e Janvier 1744 apres les trois Proclamations Ordinaires

De boeken van de St. Jan vermelden dat Lucia Paulina Ravensberg huisvrouw van Willem Laforce op 5 april 1744 met attestatie uit Den Haag is overgekomen. Overigens net als haar zuster Johanna Charlotte Ravensbergh huisvrouw van Arent de Zeeuw op de Markt. Deze Johanna Charlotte is getuige bij de doop van Daniël.

's Gravenhage Lucia Paulina Ravensberg Huisvrouw van Willem la Force op de Markt

Ik vond in de doopboeken van Harderwijk dat ene Lucia Paulina Ravensberg op 8 november 1711 is gedoopt. De doopouders waren Willem Ravensberg en Charlotta Schrassert. Ik denk dat de dopeling dezelfde is als de echtgenote van Willem Laforce die eveneens in 1711 is geboren.

Haar overlijdensadvertentie van 3 februari 1795 (zie hieronder) schrijft immers dat zij 83 jaar oud geworden is. En zo schrijft de Alfabetische Naamlyst der participanten van de Sociëteit der Weduwen Beurse uit 1750 dat zij in dat jaar 39 jaar is. Op beide plaatsen gaat het om ene Lucia Paulina Ravensberg geboren in 1711 net als de Harderwijkse dopelinge.

Waar de grafboeken van de St. Jan de begrafenis van Willem Laforce vermelden, zwijgen zij over de begrafenis van Lucia Paulina Ravensberg. Waarom?

Op 3 februari 1795 deelt de predikant Hadrianus van Toll te Edam gehuwd met Sara Charlotte Laforce in de rouwadvertentie van zijn schoonmoeder het volgende mee :

Dat myn behuwde Moeder, Vrouwe LUCIA PAULINA RAVENSBERGH, Weduwe WILLEM LA FORCE, na eene gezegende ouderdom van 83 Jaaren en omtrent drie Maanden bereikt te hebben, heden nacht aan my en eenige Dochter, door eenen zachten dood, ontruikt is, communiceere ik bij deezee aan Bloedverwanten, Vrienden en Bekende; verzoekende van Brieven tot Rouw-beklag verschoont te worden.

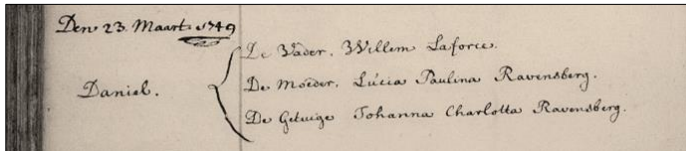
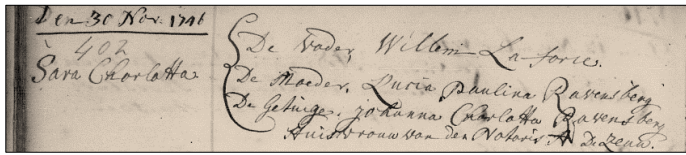
De verkoop van Het Land van Stein in 1779 door de weduwe van Willem Laforce en de advertentie deden me vermoeden dat Lucia Gouda op goed moment heeft verlaten.

Dit vermoeden vond ik bevestigd in de attestatieboeken van de St. Jan. Deze vermelden dat Lucia Paulina Ravensberg in 1783 Gouda heeft verlaten om zich vestigen in het Noord-Hollandse Wormer. Daar was Hadrianus toen predikant. Later

te

ging hij naar het nabij gelegen Edam om daar zijn ambt te dienen en Lucia Paulina Laforce ging mee.

Willem en Lucia kregen aldus de doopboeken van de St. Jan slechts twee kinderen. Een kleine familie.

Sara Charlotte werd in de St. Jan gedoopt op 30 november 1746 en vernoemd naar haar grootmoeder van zowel vaderszijde als moederszijde en Daniël op 23 maart 1749 vernoemd naar zijn grootvader van vaderszijde.

Bij het overlijden van Lucia Paulina Ravensbergh in 1795 was het de echtgenoot van Sara de predikant Adrianus van Toll die de rouwadvertentie verzorgde. Was Daniël overleden?

De Markt, de St. Jan, het Aalmoezeniershuis en het Tuchthuis
Isaac Tirion 1744 Grondtekening der stad Gouda detail bron Beeldbank TU Delft

Willem en Lucia bewoonden Het Land van Stein.

Dit huis aan de Markt zou een aantal jaren na de dood van Willem Laforce in 1766 zoals eerder gezegd verkocht worden door zijn weduwe Lucia Paulina Ravensberg in 1779 aan ene Willem Muys aldus *Fiscale bronnen gaarder 40e/80e penning SAMH ac59/137*.

Behalve het huis aan de Markt bezaten Willem en Lucia ook een tuin gelegen buiten de stad aan de Kattensingel. Vier maanden na de dood van haar man verkoopt Lucia Paulina Laforce in november 1766 een *oofstuin* aan de Kattensingel.

Gouda was omringd door tuinen zoals te zien is op de kaart van Tirion uit 1744.

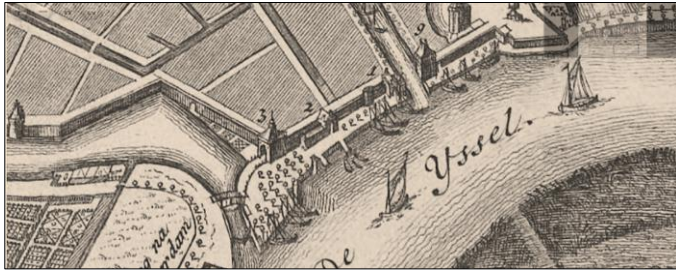

De oofstuinen aan de Kattensingel
Isaac Tirion 1744 Grondtekening der stad Gouda detail bron Beeldbank TU Delft

In oktober 1775 koopt de weduwe Lucia Paulina Ravensberg een huis aan De Bogen van de weduwe van Jacob Hartog.

*De muur die liep van de Raam naar de Rotterdamse poort bestond uit gemetselde bogen, vandaar de naam Bogen
Isaac Tirion 1744 Grondtekening der stad Gouda detail bron Beeldbank TU Delft*

HEEREN XXVIII RADEN DER STAD GOUDA

In de lijst van functies toegevoegd aan de *HEEREN XXVIII RADEN DER STAD GOUDA* wordt Willem Laforce in 1749 en 1750 vermeld als secretaris van de *Vendrichs* der Goudse Schutterij. Zowel zijn oom Matthijs als bovengenoemde Cornelis Swanenburg waren gedurende enkele jaren *luitenant* van diezelfde schutterij.

Het gilde was verdeeld in vier vendels.

Elke wijk had een vendel met een eigen kleur, rood, wit, blauw en oranje. Ieder vendel werd geleid door een kapitein, bijgestaan door een luitenant.

De Goudse schutterij had een oefenterrein met schietbanen achter de stadsvesten, omdat de terreinen op die plaats lang genoeg waren voor hun schietoefeningen.

De Goudse Schutterij kwam vanaf 1762 samen in een nieuw gebouw aan de Tiendeweg waarachter zich het schietterrein bevond. Het gebouw bestaat nog steeds en werd in 1966 een rijksmonument. In 1795 werd de schutterij afgeschaft.

Het interieur van de bovenzaal van de Sint-Jorisdoelen met de schutterstukken aan de wand werd geschilderd op een kamerscherm door Simon Klapmuts circa 1770.

Bron Collectie Museum Gouda en Wikipedia

Willem Laforce en Lucia Paulina Ravensberg waren weliswaar in goeden doen maar *invloed* was het privilege van de Goudse elite.

Volgens J.J. de Jong was Gouda een goed voorbeeld van de werking van het zogenoemde clientèle-stelsel, waarmee de regenten probeerden om de gezeten burgerij bij het bestuur te betrekken maar daardoor ook in de greep te houden.

Dat lukte heel goed via de stedelijke schutterij waar 750 mannen deel van uitmaakten. De leider, een kolonel, was tevens lid van de vroedschap, de kapiteins waren invloedrijke burgers en de luitenants (zoals Cornelis Swanenburg) waren bezig dat te worden. Zij werden allen door de magistraat benoemd. Zo koos de magistraat ook de regenten van de gast-, leproos- en proveniershuizen, gestichten en tuchthuizen, waarmee invloed kon worden uitgeoefend op het sociale leven.

Ook had de magistraat rechten ten aanzien van de benoeming van dominees, kerkmeesters en de rentmeester van de Sint-Jan. Zo werd door haar ook aan beoefenaars van vele professies een vestigingsrecht verleend, waaronder die van de medische en notariële beroepen.

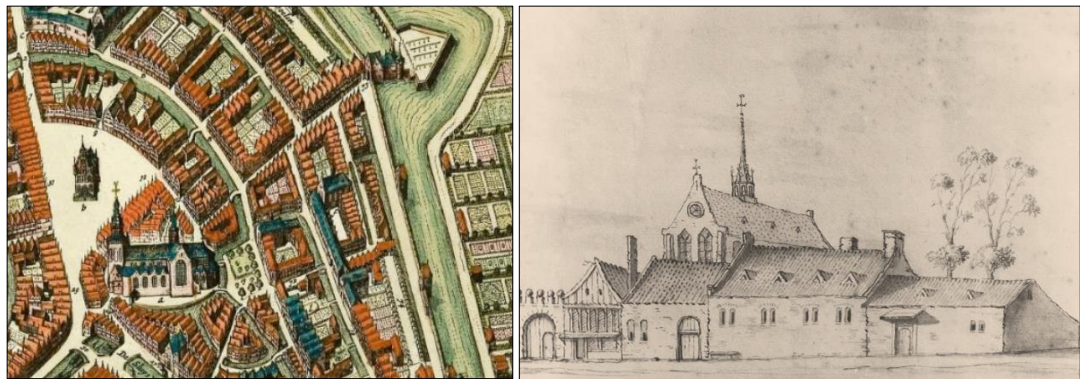
De lotgevallen van de dynastie Swanenburg deel 2 Tidinge van Die Goude 2002 pagina 132

In de lijst van functies toegevoegd aan de *HEEREN XXVIII RADEN DER STAD GOUDA* wordt ook Lucia Paulina Ravensberg lange tijd genoemd.

Gedurende de jaren 1756 tot 1769 is zij één van de *Tuchthuys-moeders*.

In het jaar 1610 werd een deel van de gebouwen van het voormalige Catharinaklooster aan de Groeneweg als tuchthuis in gebruik genomen voor dronken en ontuchtige vrouwen. Al gauw werden er ook mannen opgesloten.

Dirck Volkertsz Coornhert publiceerde in 158 zijn traktaat Boeventucht, waarin hij pleitte voor meer toegepaste straffen. Zulke principes bracht men in Gouda in praktijk toen het stadsbestuur in 1611 in de leegstaande gebouwen van het Sint-Catharinaklooster aan de Groeneweg een tuchthuis vestigde. Men vroeg zich af waarom een veroordeelde zijn tijd met nietsdoen zou doorbrengen, terwijl oppassende burgers van vroeg tot laat moesten zwoegen voor hun dagelijks brood.

*Plattegrond Gouda door Frederick de Wit ca 1698 waarbij de originele koperplaat van Blaeu uit 1649 is gebruikt - bron Rijksmuseum
Op de plattegrond is de kapel van het voormalige klooster te zien die Turfkerk werd genoemd omdat de turf er werd opgeslagen
J. Stellingwerff ca 1720 St. Catharinaklooster Pentekening naar de situatie omstreeks 1585 - bron SAMH*

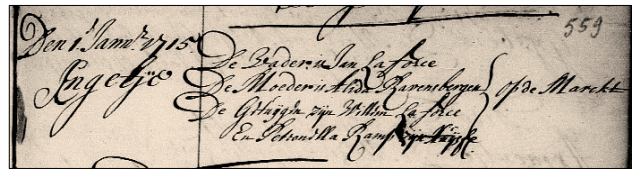
Was het niet beter om gedetineerden ook te laten werken, waardoor zij tevens een betere kans kregen weer op het rechte pad te geraken? De lichamelijke arbeid in het tuchthuis werd dan ook gezien als een goede manier om weer op het rechte pad te komen.

Het Tuchthuis bleef fungeren als werkinrichting tot 1811, waarna het tot vrouwengevangenis werd omgevormd.

*Bron Geschiedenis van het Tuchthuis te Gouda 1611-1861 door Henny van Dolder - de Wit Tidinge 2010
Bron Streekarchief Midden-Holland*

Engelina Jansdr Laforce

Engelina is gedoopt op 1 januari 1715 en werd begraven in de St. Jan op 9 september 1786. Zij was de dochter van Jan Willemsz Laforce en Alida van Ravensberg en de zuster van Adriana.

Ze was gehuwd met Pieter Swanenburg en vervolgens met Jan van Buren.

Over de reeds genoemde familie Swanenburg wordt J.J. de Jong vrij uitvoerig bericht in zijn boek *Met goed fatsoen, de elite in een Hollandse stad Gouda 1700 - 1780*.

Evenals de familie Ravensberg was ook de familie Swanenburg een vooraanstaande Goudse familie in de eerste helft van de achttiende eeuw.

In de *Alphabetische Naamlyst der 200 PARTICIPANTEN van de Societeit der Weduwen van 1750* wordt Engelina 35 jaar oud vermeld naast haar echtgenoot Jan van Buure timmermansbaas 38 jaar oud. Haar eerste man Pieter Swanenburg moet voor dat jaar zijn overleden.

De doopboeken van de St. Jan vermelden de doop van zeven kinderen van Engelina Laforce en Pieter Swanenburg. Cornelis, Jan, Huibert, Jan, Alida, Pieter en Pieterrella.

HEEREN XXVIII RADEN DER STAD GOUDA

Engelina wordt in de lijst van functies toegevoegd aan de *HEEREN XXVIII RADEN DER STAD GOUDA* vanaf 1757 tot en met 1786 genoemd als één van de *Regentinnen van het Æleëmosyniers-huis*. Het Aalmoezeniersweeshuis is gelegen aan de Spieringstraat.

Bron : Gouda in de buurt

Lange tijd telde Gouda twee weeshuizen, namelijk het Heilige Geestweeshuis aan de Jeruzalemstraat en het Aalmoezeniershuis aan de Spieringstraat.

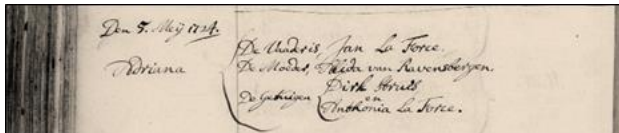
De weeskinderen van de poorters gingen naar het Heilige Geestweeshuis en het Aalmoezeniershuis bood onderdak aan de arme wezen van Gouda. In 1642 besloten de aalmoezeniers om een nieuw gebouw te bouwen. Het huidige weeshuis aan de Spieringstraat.

Uit het rond 1604 opgestelde Fundatieboek van het Aalmoezeniershuis blijkt, aldus Wim Denslagen, dat de instelling sinds 1598 werd bestuurd door vier buitenmoeders of regentessen. De dagelijkse leiding berustte bij een binnenvader en een binnenmoeder.

Adriana Jansdr Laforce

Adriana Laforce is het jongste kind van Jan Willemsz Laforce en Alida van Ravensberg.

Ze werd gedoopt op 5 mei 1724. Haar oom en tante Dirk Struis en Anthonia La Force waren getuigen.

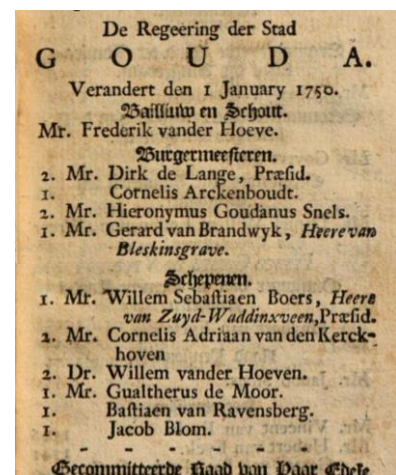
In dezelfde St. Jan werd ze ook begraven.

Het grafboek van de St. Jan 1764 - 1830 (OZZ-L17/119r) vermeldt haar naam waar het gaat om het graf van Jan Laforce en Alida van Ravensberg evenals de naam van haar zuster Engelina. Ze is er begraven op 19 februari 1792.

Mogelijk is Adriana vernoemd naar haar grootmoeder Adriana (Ariaentie) de Boot echtgenote van Jan Ravensberg een rijke Goudse koopman.

Een zoon van deze Jan Ravensberg en dus de oom van Adriana was Bastiaan van Ravensberg.

In het *Naamregister der Leeden, Steeden en Regeringen derzelve uyt welke de Vergaderinge van haar Edele Grootmogende de Heeren Staten van Holland en West-Vriesland bestaat* van 1750 is te lezen dat hij behoorde tot de schepenen van Gouda.

Adriana is drie keer getrouwd geweest.

In 1791 trouwde ze een jaar voor haar dood met de weduwnaar Willem Florijn.

Daarvoor was ze een kleine twintig jaar getrouwd met Dirk Negenduysend. Haar eerste man was Jan Pieterszoon Pluym met wie ze twee kinderen kreeg.

Pieter Pluijm gedoopt op 10 november 1746 - getuige was Alida van Ravensberg

Jan Pluijm gedoopt op 20 oktober 1751 - opnieuw was Alida getuige

Dat de familie Laforce waar het gaat om de plaatselijke politiek geen onbeschreven blad was, moge blijken uit het verhaal van de jongste zoon Jan.

Jan Pluijm was pottenbakker op de Nieuwe Haven en tevens bomensluiter - iemand die zorg droeg voor het afsluiten van de toegang tot Gouda via het water.

Jan was ongehuwd.

Hij was als één van de commissarissen van de Oranjesociëteit een overtuigd orangist en één van de leiders van de plundering van de huizen van de Goudse patriotten in de nacht van 17 op 18 september 1787 en dat zat zo.

Inhaaling van Haare Koninglyk Hooghied en de Vorstelijke Telgen 24 September 1787 bron Rijksmuseum

Op 28 juni 1787 hielden de patriotten - het Goudse vrijkorps onder leiding van de kapitein Cornelis van Leeuwen - bij Bonrepas in de Vlist Wilhelmina van Pruisen echtgenote van stadhouder Willem V tegen. Wilhelmina was op weg naar de Staten van Holland om hen te bewegen haar verdreven echtgenoot te laten terugkeren naar Den Haag. De patriotten echter sneden haar de pas af en brachten haar naar Goejanverwellesluis. Daar hielden zij haar met haar gezelschap vast.

Haar broer Frederik Willem II van Pruisen viel op 13 september 1787 het land binnen. In steden als Amsterdam en Utrecht moesten de patriotten het veld ruimen ten gunste van de Oranjegezinden. Tenslotte bewerkte hij de terugkeer van het stadhouderlijk paar naar Den Haag.

In Gouda was op 18 februari 1787 een Oranjesociëteit opgericht, geleid door Frederik van der Hoeve, de zoon van de Oranjegezinde regent Willem van der Hoeve.

Op zondag 16 september 1787 bereikte Gouda het bericht dat het Pruisische leger in aantocht was. Dit was het sein om in actie te komen, wat die nacht en de volgende dag ook inderdaad gebeurde. De stad werd het toneel van een gewelddadig oproer waarbij het Oranjegezinde volk uit de sloppen en stegen van Gouda en allerhande los schippersvolk de vrije hand kreeg.

De huizen van de Goudse patriotten werden geplunderd en één van de leiders van de plundering heette Jan Pluijm.

*Bron Oranje boven, de keezen in de goot, oproer in Gouda in september 1787 Tidinge 2005 dl 4 blz 185f
Bron Leden Oranjesociëteit ca. 1787 Gegevens verzameld door Peter Ernst in 1999 archiefman.nl*

Op 3 april 1791 verhuist Jan Pluijm *buiten de Potterspoort* naar Zwolle aldus de attestatieboeken van de St. Jan.

Emmerentia Matthijsdr Laforce

Emmerentia is de dochter van Matthijs Willemsz Laforce en Pieterella Soet.

Haar vader was apotheker aan de Markt, diaken in de Waalse kerk en één van de luitenanten van de Goudse schutterij.

Over Emmerentia ben ik weinig te weten gekomen.

Het eerste spoor dat ik vond was een overlijdensadvertentie die Jacob Staal in de krant liet plaatsen in de *Haarlemse Courant* van 22 november 1803.

*Heden stierf, myne waarde Tante, EMMERENTIA LAFORCE, Wed. Leendert Schut, oud 73 Jaaren.
Gouda, den 15 November, 1803. JACOB STAAL*

Het is opvallend dat een verre neef uit Haarlem in de Haarlemse Courant de overlijdensadvertentie verzorgt ter gelegenheid van het overlijden van zijn "waarde tante".

Hadden Leendert Schut en Emmerentia Laforce geen kinderen?

Afgaande op de advertentie moet ze rond 1830 zijn geboren.

Dat wordt bevestigd door de *Naamlyst der 200 PARTICIPANTEN van de Societeit der Weduwen Beurse* waarin de doopsgezinde koopman in vlas Leendert Schut genoemd wordt met zijn echtgenote Emmerentia la Force. Leendert is in het jaar 1750 24 jaar en Emmerentia is 21 jaar oud.

Nog een spoor vond ik in de grafboeken van de St. Jan 1764 - 1830. In één van de graven aan de Oude Noordzijde vonden de ouders van Emmerentia hun laatste rustplaats en ook Emmerentia en haar man Leendert Schut.

Leendert Schut werd er begraven op 30 juni 1786.

Emmerentia la Force op 18 november 1803.

In het *Apparaat Matthijs oud kadaster Gouda Markt en omgeving* onder het hoofd Markt 14 vond ik tenslotte een laatste spoor van Emmerentia.

Pieterella Soet de echtgenote van Matthijs Willemsz Laforce was begraven op 9 februari 1765.

In april van datzelfde jaar gaan huis en achterhuis van Markt 14 over op Leendert Schut en zijn vrouw. Emmerentia dus.

In mei 1783 gaat het huis over op een zekere Albert Hendrik Tekkelenburg en in 1807 op Jan Frederik Tekkelenburg van wie vermeld staat dat ook hij apotheker was.

Mannelijke leden van de vijfde generatie Laforce

Willem Daniëlsz Laforce gedoopt 17.02.1717 overleden 14.07.1766

Willem Jansz Laforce gedoopt 29.07.1718 vroeg overleden

Willem Jansz Laforce gedoopt 14.06.1722 geen verdere gegevens bekend

Na het overlijden van Alida van Ravensberg de weduwe van Jan Willemsz Laforce in februari 1765 maken de erfgenamen in juni 1765 twaalf huizen en twee oofttuinen te gelde.

De huizen zijn gelegen aan de Hoogstraat, de Korte Akkeren, de Tuinstraat, De Lem Dulstraat, het Agnietenwater, de Komijnsteeg, de Sint Anthoniestraat, de Keizerstraat, de Gouwe en drie huizen in de Vuilsteeg die de Turfmarkt met de Nieuwe Haven verbindt. De oofttuinen lagen in de Korte Akkeren.

De erfgenamen waren Engelina en Adriana en mogelijk ook Willem. Werden de bezittingen misschien te gelde gemaakt omdat Willem Gouda verliet?

Willem Matthijsz Laforce gedoopt 13.01.1732 geen verdere gegevens bekend
Johannes Matthijsz Laforce gedoopt 20.08.1734 vrijwel geen verdere gegevens bekend
Matthias Matthijsz Laforce gedoopt 17.10.1736 vrijwel geen verdere gegevens bekend

In de leggers van de verponding of 50e penning over huizen, tuinen en erven uit 1772 worden een zekere Jan Laforce en een zekere Willem Laforce aangeslagen. Het gaat om elf huizen verspreid over de binnenstad van Gouda.

Jan Laforce was één van de drie zonen van de apotheker Matthijs Willemsz Laforce. De genoemde Willem Laforce kan echter een zoon zijn zowel van Jan Willems Laforce als van zijn halfbroer Matthijs

In Fiscale bronnen; gaarder 40e/80e penning SAMH ac59/122 dd mei 1764 wordt ene Willem Laforce genoemd als begunstigde bij een erfstelling en wel twee maanden na de dood van Matthijs Willemsz Laforce. Hij is de zoon van Matthijs Willemsz Laforce.

Van de drie zonen van Matthijs is in 1772 in elk geval Jan in het land der levenden. Hij is dan ongeveer 38 jaar. Hetzelfde geldt voor zijn broer Willem in het jaar 1764. Hij is dan 32 jaar.

Van de familie Laforce die zich in het begin zeventiende eeuw in Gouda gevestigd heeft, is in de tweede helft van de achttiende eeuw nog maar van enkele mannelijke nakomelingen sprake die de naam Laforce dragen.

In het vervolg zal blijken dat de familie Laforce in de Goudse bevolkingsregisters van de negentiende eeuw zelfs compleet van het toneel verdwenen is zij het afgezien van de nakomelingen van een onecht kind van een zekere Willem Laforce en Pieterella van Wel.

DE ZESDE GENERATIE LAFORCE

STRAATBEELD VAN GOUDA TWEEDE HELFT ACHTTIENDE EEUW

Rond het midden van de zeventiende eeuw telde Gouda ongeveer 2.800 huizen en tussen de 14.000 en 15.000 inwoners. Bij de verponding van 1733 had de stad ongeveer 17.000 tot 20.000 inwoners. In de eerste decennia van de achttiende eeuw werden grote aantallen huisjes in stegen en sloppen opgesplitst in apart verhuurde vertrekken, maar na het midden van de eeuw, toen het slechter met de economie ging, zakte het aantal inwoners en ontstond er zelfs een overschot aan huizen. Aan het begin van de negentiende eeuw waren er nog maar ongeveer 11.300 inwoners, net als in de zestiende eeuw.

De armoede was schrijnend in de tweede helft van de achttiende eeuw. In de kleinschalige, arbeidsintensieve industrie, voornamelijk aardewerk, pijpen en garen, waren de lonen laag en wie geen werk had - en dat waren er geregeld velen - was aangewezen op de bedeling.

Tot de niet al te omvangrijke groep van burgers met redelijke inkomsten behoorden ondernemers in handel en nijverheid, winkeliers en stadsbeambten. Het aantal bemiddelde regenten was zeer gering, niet meer dan tachtig families. Vrijwel alle belangrijke patriciërs woonden aan de Gouwe, Oosthaven, Westhaven en Turfmarkt. In de rest van stad woonden de overige sociale lagen naast elkaar, zij het dat de huisjes van de minvermogenden in sloppen en op achtererven waren weggestopt, zodat ze het stadsbeeld niet konden schaden.

De rijken beschikten behalve over een woonhuis ook over koetshuizen en andere opstallen. Zo bezaten

bewoners van de Westhaven vaak een perceel aan de achterliggende Peperstraat, die van de Hoge Gouwe een achtererf aan het Raam. Maar veel rijken telde Gouda niet en dat is goed te zien aan hun architectonische nalatenschap.

Gouda Wim Denslagen 2001

*In de tweede helft van diezelfde achttiende eeuw wordt de naam Laforce present gesteld door drie vrouwen. Ze waren vroeg weduwe en soms zijn ze hertrouwd. Ze stonden middenin de Goudse samenleving.
Het waren Engelina en Adriana Jansdr Laforce en Emmerentia Matthijsdr Laforce. Ook Lucia Paulina Ravensberg weduwe van de notaris en procureur Willem Laforce was vroeg weduwe. Ook zij speelde een rol in het Gouda van die dagen tot ze naar Wormer vertrok.*

Sara Charlotte en Daniël Laforce

Tot de zesde generatie behoorden Sara Charlotte en Daniël de nakomelingen van Willem Daniëlsz Laforce en bovengenoemde Lucia Paulina Ravensberg. Sara huwde een predikant en vertrok met hem naar Wormer.

Daniël is mogelijk vroeg overleden daar hij bij het plaatsen van de rouwadvertentie van zijn moeder in 1795 de grote afwezig was.

De onbekende vader van ene Willem Laforce

Tot de zesde generatie behoort mogelijk ook de vader die aan de wieg gestaan heeft van degene die later in 1804 in de St. Jan een onecht kind ten doop zou houden. De naam van die doopvader was Willem Laforce en de dopeling was mijn betovergrootvader Jurrie Laforce.

Wie was de vader van dat kind?

Wie was zijn grootvader?

Gesteld dat Daniël de volwassen leeftijd heeft bereikt, getrouwd is en vervolgens een zoon gekregen heeft, dan is het aannemelijk dat hij deze naar de geldende regels vernoemd heeft naar zijn vader Willem. Maar of daarmee de vader van het onechte kind Jurrie Laforce gevonden is ...?

Ik tast tot nu toe in het duister. Een onderzoek in het Streekarchief Midden-Holland te Gouda in met name notariële akten zal zeker antwoorden opleveren op deze vragen.

Voorlopig moet ik genoegen nemen met de aan zekerheid grenzende waarschijnlijkheid dat mijn betovergrootvader Jurrie Laforce hoe dan ook afstamt van die ene protestantse Vlaming die ooit in het begin van de zeventiende eeuw een nieuw bestaan vond in de schaduw van diezelfde St. Jan waar bijna twee eeuwen later een onecht kind ten doop gehouden werd.

*Vue interieur de l'église de Gouda
Gezicht der insyde van de kerk te Gouda
1760 Publiek domein Rijksmuseum*

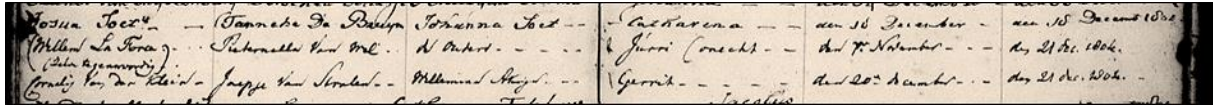

DE ZEVENDE GENERATIE LAFORCE

Een nieuw hoofdstuk van de geschiedenis van de familie Laforce begint in de St. Jan op 21 december 1804.

Bij het doopvont staat een ongehuwde moeder. Pieterella van Wel heet ze. Een dochter uit een familie van pijpenmakers. Naast haar staat Willem Laforce. Hij is de vader van haar kind. Zelve tegenwoordig staat erbij. De dopeling heet Jurri. Een onecht kind.

Willem Laforce zelve tegenwoordig

Willem Laforce en Pieterella van Wel

Eén ding is zeker en dat is dat ene Willem Laforce de verwekker is van mijn betovergrootvader Jurri Laforce.

*Was hij getrouwd?
Woonde hij in Gouda?
Heeft hij nog meer kinderen gekregen?
Wanneer en waar is hij geboren en wanneer en waar overleden?
Wat was zijn beroep?*

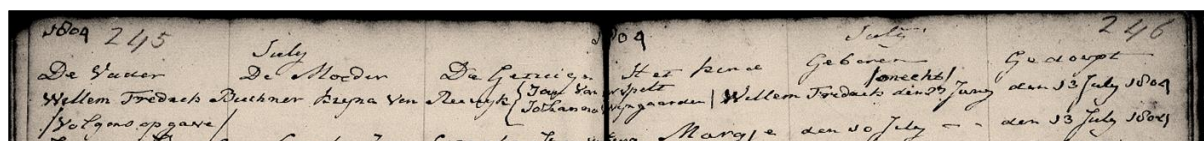
Onmiskienbaar staat zijn naam in de doopboeken van de St. Jan.

Zelve aanwezig.

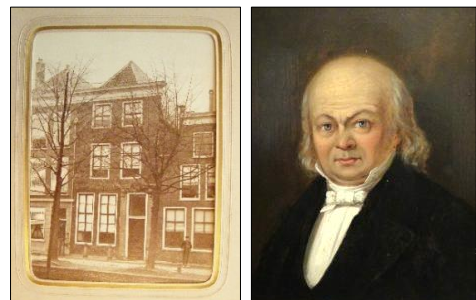
Als getuigen worden de beide ouders genoemd. Willem Laforce en Pieterella van Wel.

In de doopboeken wordt wel vaker de naam verteld van de vader van een onecht kind.

In Gouda moest een vroedvrouw aan het stadsbestuur melden - zo zij op de hoogte was - wie de vader was van een onecht kind. Dit voorschrift moest voorkomen dat de kosten die een buitenechtelijk geboren kind met zich meebracht voor rekening van de stad kwam.

Willem Laforce bevond zich in goed gezelschap want van de bekende stadsarts Willem Frederik Büchner staat in dezelfde doopboeken van de St. Jan dat ook hij in 1809 een onecht kind kreeg. De moeder was Kreijna van Reewijk.

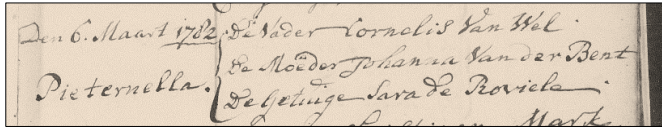

www.paulabels.nl

Of de stadsarts bij de doopviering *zelve aanwezig* was, wordt niet vermeld. Waarschijnlijk niet gezien de notitie *volgens opgave*.

Willem Laforce was dat wél en de dopeling zou zijn familienaam gaan dragen. Een naam die het kind vermoedelijk verbindt met Jan Jansz Laforce die ooit in 1622 als poorter van de stad Gouda zijn hoofdgeld betaalde.

Doop van Pieterella dochter van Cornelis van Wel en Johanna van der Bent

Pieterella van Wel is uit het gezin van een Goudse pijpenmaker.

Deze Cornelis van Wel en zijn vrouw Johanna van der Bent hielden hun dochter Pieterella op 6 maart 1782 in de St. Jan ten doop.

Pieterella had voorzover ik weet vier zusters. Johanna geboren circa 1771 en gehuwd met de metselaarsknecht Willem Kelder. Sara geboren circa 1774 en overleden in 1854 te Gouda. Gerrigje geboren circa 1775 en overleden in 1839 te Gouda.

Tenslotte Marringje of ook wel Maria genoemd geboren circa 1779 en overleden in 1858 te Gouda en vermeldt in *GOUDA Volkstelling 1829 wijken A t/m H* als de echtgenote van de pijpmaker Abram de Roo. Zij zouden een belangrijke rol in het leven van Jurri spelen.

*Pijpenmerken van Cornelis van Wel
Een gekroonde W en TM*

De vader van Pieterella Cornelis van Wel was dus pijpenmaker.
Twee pijpenmerken staan op zijn naam geregistreerd.

De geboorte van een pijpenmakersmerk vindt plaats op het moment dat een pijpenmakersgezel zijn meesterproef aflegt en een merkteken kiest.

D.H. Duco in De L gekroond, een vermaard Gouds handelsmerk

Gilderegels regelden de merkenregistratie en het eigendomsrecht van de pijpenmerken. Zo werd in 1753 in een keur vererving, verkoop en verhuur gereguleerd. De regels werden in de laatste jaren van de achttiende eeuw strenger opdat "geen Pypen Fabriqueur op desselfs Pypen een anderen naam, dan zyn eigen zal mogen stellen", schrijft J. van der Meulen in Goudse pijpenmakers en hun merken.

bron "Merken en merkenrecht van de pijpenmakers in Gouda" van Daan Duco

Cornelis van Wel bezat het merk *W gekroond* van 1773 tot 1795 en van 1804 tot 1806.

Voordat Van der Want het merk W gekroond van hem kocht, hebben ook andere pijpmakers dit merk nog gebruikt namelijk Cornelis Zieleman (in huur van Cornelis van Wel), Dirk Goedewaagen (in huur van Cornelis van Wel) en Pieter Zandijk (eerst in huur later in eigendom). Diens weduwe Agatha Brand zal het in 1832 verkocht hebben aan Pieter Gerrit van der Want Pzn.

Het merk *TM gekroond* bezat Cornelis van Wel van 1791 tot 1803.

Uiteindelijk kwam het merk in 1865 terecht bij Pieter Goedewagen, later P. Goedewagen & Zoon aldus J. van der Meulen.

Portret van een jongen die aan het vuur uit een pijpcomfoor zijn pijp aansteekt
Cornelis van Noorde 1741 - 1795 bron Rijksmuseum

De vader van Pieterella mag dan wel in het bezit van twee pijpmerken zijn geweest, het is de vraag of het thuis een vetpot was.

In Duizend Jaar Gouda NIEUWE TIJD - ECONOMIE (1752 - 1795) pagina 343 lees ik in het gedeelte over de pijpennijverheid dat deze na de grote bloei in de eerste helft van de achttiende eeuw in de tweede helft van die eeuw een aanzienlijke neergang beleefde met name doordat in deze tijd de export zo goed als weggevallen was.

*De Goudse pijpenmakers hielden met moeite het hoofd boven water.
Eens bloeiende bedrijven met vijftigertig mensen vervielen tot armzalige werkplaatsjes met een paar man personeel. Rond 1800 waren misschien nog maar 1000 mensen in de pijpennijverheid werkzaam waar dat in de bloeitijd een 4000 moet zijn geweest.*

Cornelis van Wel geboren op 27 september 1750 te Gouda is aldaar overleden op 31 oktober 1816. Toen Pieterella haar kind kreeg, was zij als ongehuwde moeder aangewezen op de steun van haar ouders en haar vier zusters.
Ze verdiende als werkster de kost.

Pieterella overleed op 26 januari 1818 te Gouda niet ouder dan 35 jaar.
Haar kind groeide op in een wereld van pijpenmakers.

DE ACHTSTE GENERATIE LAFORCE

Jurri Laforce

Als Jurri Laforce in 1829 in het huwelijk treedt met Adriana Meijer wordt de naam van zijn vader weliswaar vermeld maar deze is *afwezig* en zijn *woonplaats* is *onbekend*. Jurri heeft niet eens kunnen vertellen waar zijn vader woonde.

Voor de wereld van zijn vader is de wereld van pijpenmakers in de plaats gekomen. De bruidegom zelf is pijpenmakersknecht en de vader van de bruid is dat ook. Ook drie van de vier getuigen zijn pijpenmakersknecht.

De moeders van bruid en bruidegom worden beiden werkster genoemd. De moeder van de bruidegom was zoals gezegd elf jaar eerder overleden.
Ziedaar het milieu van Jurri Laforce.

In Gouda was in die tijd de stadsarts Willem Frederik Büchner werkzaam. Hij woonde aan de Turfmarkt. Zoals in Amsterdam de arts Samuel Sarphati zich wijdde aan de problemen rond de volksgezondheid zo deed Büchner dat in Gouda.

Hij werd bekend om zijn *Bijdragen tot de geneeskundige topographie en statistiek van Gouda (1842)*. Daaruit de volgende beschrijving van het leven van velen die werkzaam waren in de Goudse pijpenmakerijen.

In de Pijpenmakerijen is de arbeid verdeeld tusschen mannen, vrouwen en kinderen. Een slaafsch beroep voor den fabrikant: de baas en de vrouw moeten zich veel arbeids en grooten omslag getroosten, om zich, uit hoofde van de geringe verdiensten, een zeer matig bestaan te verschaffen. Een zeer in het oog vallende achteruitgang heeft in deze fabrieken plaats, en doet voor duurzame vermindering vreezen. In de laatste 40 jaren is het getal der fabrieken om de helft verminderd; de fabrikanten, met uitzondering van weinige, zijn in welvaart afgenomen, en de fabriekarbeider leeft in diepe armoede.

Onder de kinderen, die in de Pijpenmakerijen arbeiden, vindt men er, die slechts den ouderdom van zes jaren hebben bereikt. Des zomers zijn de werk-uren van des morgens zes tot des avonds negen ure; een schraal toegemeten tusschen uur voor het middagmaal is hun vergund.

De Pijpenmakers-knechts verdienen, dooreen geslagen en over 52 weken verdeeld, niet meer dan drie gulden in de week; de vrouwen kunnen niet hooger dan op één' gulden vijftig cents 's weeks worden berekend.

De arbeid der Pijpenmakerijen wordt grootendeels verrigt op zeer warm gestookte, dampige en vochtige winkels, met allerlei schadelijke uitwasemingen vervuld. Hij behoort alzoo tot den zeer ongezonden arbeid, met dat gevolg, dat de arbeidslieden er bleek en ongezond uitzien, veelal zwak en meer dan andere ingezetenen aan ziekten onderhevig zijn.

*Firma-P. van der Want ca 1905
bron De Goudse Pijp*

Groter tegenstelling tussen de leefwereld van de vijfde generatie van de familie Laforce en die van de zevende generatie waartoe Jurri Laforce heeft behoord is moeilijk denkbaar.

Ooit woonden de leden van de familie aan de Markt en bekleedden zij functies in gildebesturen en de Goudse schutterij. Engelina Laforce was één van de regentessen van het weeshuis en Jan Pluijm de zoon van Adriana Laforce was één van de commissarissen van de Oranjesociëteit.

Hoe anders was de wereld van een pijpenmakersknecht die lange dagen maakte in *warm gestookte, dampige en vochtige* werkplaatsen en leefde in diepe armoede zoals de Goudse stadsarts het beschreven heeft.

Afgezien van de sociaaleconomische kant waren er ook de gezinsomstandigheden waarin het buitenechtelijk geboren kind moest opgroeien.

Op 7 november 1804 is Jurri Laforce gedoopt.

Hij heeft de naam gekregen van zijn vader. Diens vaderschap moest immers door de vroedvrouw worden aangegeven zodat het kind niet voor kosten van de stad zou komen.

Pieterrella stond alleen met haar kind.

Haar ouders leefden nog en ook waren er de vier zusters. Het duurde echter nog enkele jaren eer Pieterrella zou trouwen met de pijpenmakersknecht Johannes Belonje. Deze zou de stiefvader zijn van het jonge kind. Niet lang daarna in 1808 kregen Pieterrella en Johannes een kind dat zij Andries noemden naar de vader van Johannes. In dat jaar was Jurri vier jaar. Meer kinderen kregen Pieterrella en Johannes niet.

Vijf jaar later in 1813 zou de kleine Andries overlijden.

In 1818 verloor Jurri vervolgens zijn moeder. Jurri was nog maar dertien jaar. Hij bleef alleen achter met zijn stiefvader.

Pas vijf jaar later in 1823 hertrouwde Johannes Belonje met Pieterrella Kunst die echter na vier jaar in 1827 eveneens overleed.

Vervolgens hertrouwde hij in 1829 met Ingetje de Lange. Zij zou pas overlijden in 1858. Naar ik weet zijn uit dit derde huwelijk geen kinderen evenmin als uit het tweede. Johannes zelf overleed in 1871 op de hoge leeftijd van circa 85 jaar.

Jurri had een vader die er niet was en een moeder die heel vroeg uit zijn jonge leven verdween. Na haar dood bleef hij alleen achter met de weduwnaar Johannes Belonje.

Kon een pijpenmakersknecht die zware lange dagen maakte de zorg op zich nemen voor een kind?

Hoe is dat gegaan?

Jaren later zal Jurri trouwen met Adriana oftewel Jaantje Meijer.

Die naam komt in de familie Teeuwen straks terug.

De naam van mijn tante Jane die op mijn verjaardag altijd een cadeautje bij zich had, gaat uiteindelijk op Adriana Meijer terug.

Als Jurri en Jaantje trouwen op 5 augustus 1829 is Jurri vierentwintig en Jaantje twintig jaar. Jurri is zoals gezegd pijpenmakersknecht en Jaantje pijpenmaakster zoals ook haar vader pijpenmakersknecht was.

De getuigen kwamen uit diezelfde wereld van de pijpenfabriek.

Martinus Lens was zesentwintig jaar. Een leeftijdsgenoot. En dan was er de zestigjarige Johannes de Jong en de tweeënvijftigjarige Abraham de Roo.

Abraham de Roo.

Zijn aanwezigheid had een reden.

Abram de Roo was pijpmaker net als Cornelis van Wel en hij was met één van diens dochters getrouwd. Marrigje of Maria van Wel. Zij was een zuster van Petronella van Wel en dus een tante van Jurri Laforce.

Het is opmerkelijk dat op de pijpmakersbruiloft de naam Belonje ontbreekt.

Het is niet gezocht om te veronderstellen dat Jurri na de vroege dood van zijn moeder niet bij de weduwnaar Johannes Belonje is gebleven. Er moest voor het kind een oplossing komen en dus moeten Abraham de Roo en Maria van Wel het neefje van dertien in huis genomen hebben.

Zo ging het immers vaak in die tijd.

De verschillende beroepen zeggen iets over het milieu van de kinderen van Jurri en Adriana. Een metselaar, een blikslager, een opperman. Een veldwachter, een militair. Een stukadoor. Een schipper. Een olieslager. Een touwslager.

Ondertussen bleef Jurri zijn beroep van pijpenmaker trouw en het kan haast geen toeval zijn dat het grote gezin op een goed moment pal naast de pijpenfabriek komt te wonen van diezelfde Pieter van der Want die tenslotte het pijpenmerk van Cornelis van Wel gekocht heeft.

firma P. van der Want Gzn Kuiperstraat 24 tm 28 ca. 1905 SAMH

Jurri en Adriana hadden een groot gezin.

De armoede van die tijd met alles wat deze met zich mee kon brengen, moet aan het gezin niet voorbij zijn gegaan.

Zoals in iedere familie gaan ook in onze familie verhalen rond en in één van deze verhalen speelt de kroeg een rol. Soms bezitten zulke verhalen een kern van waarheid en in dit geval spreken enkele berichtjes die indertijd de krant hebben gehaald voor zich.

In 1882 wordt de opperman Reinier Laforce opgepakt wegens openbare dronkenschap. Hij komt er genadig van af met een boete van één gulden of één dag in de cel.

Maar een jaar later wordt hij opnieuw opgepakt wegens dronkenschap. Hij wordt dit keer strenger bestraft met drie gulden boete of drie dagen cel.

Kantongerecht te Gouda.	Kantongerecht te Gouda.
Terechting van Woensdag 5 April 1882.	Terechting van Woensdag 21 November 1883.
Kantonrechter: Mr. J. H. VAN MIEROP.	Kantonrechter: Mr. J. H. VAN MIEROP.
Ambtenaar van het Openbaar Ministerie:	Ambtenaar van het Openbaar Ministerie:
Mr. W. C. A. SCHOLTEN te Rotterdam.	Mr. W. C. A. SCHOLTEN te Rotterdam.
VEROORDEELD:	VEROORDEELD:
Ieder tot een boete van één gulden of gering.	wegens in kennelijken staat van dronkenschap zich
van één dag wegens het in kennelijken staat van	bevinden op den openbaren weg te Gouda:
dronkenschap zich bevinden op den openbaren weg	Jan Stevens, 36 jaar, sjuurwerman te Gouda, tot
te Gouda:	15 gulden of 6 dagen;
Jacobus van der Wal, 34 jaar oommissionair te	Teunis Nicolaas Reebe, 37 jaar, verwer te Gouda,
Gouda;	tot 5 gulden of 3 dagen;
Douwe Leendert Brouwer, 21 jaar, timmerman	Martinius Ketelvijsder, 60 jaar, gepensioneerd In-
te Gouda;	disch militair te Gouda, tot 5 gulden of 3 dagen;
Leendert de Bruijn, 64 jaar, kleedermaker te Gouda;	Douwe van Oudahoorn, 32 jaar, koopman te
Dirk Scheukel, 29 jaar touwslager te Gouda;	Gouda, tot 8 boeten van 1 gulden of 3 dagen;
Jacob Klijweg, 44 jaar, touwslager te Gouda;	Cornelis Vos, 37 jaar, sjuurwerman te Gouda, tot
Reinier Laforce, 49, opperman te Gouda;	5 gulden of 3 dagen;
	Reinier Laforce, 49 jaar, opperman te Gouda,
	tot 5 gulden of 3 dagen;

Maar ook zijn broer Abraham is opgepakt wegens openbare dronkenschap.

Het krantenberichtje uit 1882 doet vermoeden dat hij met een kameraad die eveneens uit het Indische leger was teruggekeerd in de kroeg herinneringen heeft opgehaald.

Boete één gulden of één dag cel.

Het leven van mijn betovergrootvader Jurri Laforce is begonnen onder een allesbehalve gelukkig gesternte.

De afwezigheid van een vader. De vroege dood van een moeder. *Sans Famille* zoals het boek heet van Hector Malot. Alleen op de wereld zij het dat hij opgevangen werd door een oom en tante zoals dat in die tijd ging.

Een tijd van ongezonde arbeidsomstandigheden en armoede waarin het voor een groot gezin zoals dat van Jurri Laforce en Adriana Meijer moeilijk rondkomen moet zijn geweest. Dat de beide zoons uit dit gezin ooit opgepakt zouden worden wegens openbare dronkenschap, is tegen deze achtergrond niet vreemd.

Tegen dezelfde achtergrond komt de wijze waarop mijn overgrootmoeder Francina Laforce zich tenslotte in haar leven zou weten te handhaven in een bijzonder licht te staan.

DE NEGENDE GENERATIE LAFORCE

Francina Laforce

Francina was het zevende kind van Jurrie Laforce en Jaantje Meijer.

Ze werd geboren op 5 november 1844.

Ze trouwde op 14 november 1866 met de olieslager Klaas Teeuwen die introk bij zijn bruid in de Kuipersteeg. Vijf maanden eerder was de vader van Francina overleden.

Klaas kwam eveneens uit een groot gezin. Van de acht kinderen uit dit gezin zijn er vijf jong overleden. Klaas, Martinus en Maria bleven over. Een kleine twee jaar voor het huwelijk van Klaas en Francina stierf Martinus op 12 januari 1865 op de leeftijd van 24 jaar aan een verschrikkelijk ongeluk op de oliemolen gelegen Onder de Boompjes. Ook Klaas heeft er gewerkt.

Ook Maria werd niet oud.

In 1874 stierf ze in het kraambed op de leeftijd van twintig jaar.

Klaas en Francina hadden een groot gezin.

Zeven kinderen kregen zij. Vijf meisjes en twee jongens. De oudste zoon noemden zij Johannes. Het kind was twee toen het overleed. Hun tweede zoon zou diezelfde naam krijgen zij het aangevuld met de naam van zijn opa van moederszijde en dus heette hij Jurrie Johannes. Een naam die in de familie telkens terug zou keren.

Van de vijf meisjes zijn er twee jong overleden.

Jacoba, Adriana en Maria zouden respectievelijk met C. Groenendal, L. Zijdeman en J.C. de Beun in het huwelijk treden.

Het leven van Klaas en Francina heeft heel wat donkere bladzijden gekend.

Klaas is niet oud geworden. Hij was 51 jaar toen hij op 14 juni 1887 na een *na een langdurig en smartelijk lijden*, zoals het in de overlijdensadvertentie in de Goudsche Courant stond, is overleden.

Francina bleef achter met haar vier kinderen.

Er waren geen voorzieningen. Haar kinderen waren minderjarig. De oudste dochter was negentien en de jongste zes. De enige zoon Jurrie Johannes was twaalf toen zijn vader overleed.

Terwijl Jurrie Johannes al gauw bij een Goudse slager in de leer ging, zat Francina niet bij de pakken neer. Ze plaatste advertenties die een ondernemingszin verraden die later ook haar nakomelingen niet vreemd zou zijn.

TEN BESLUIT

Met dit hoofdstuk eindigt deze familiegeschiedenis.

Begonnen met de komst van de Vlamingen in het vroege begin van de zeventiende eeuw. Een geschiedenis die zich in de eerste helft van de achttiende eeuw afspeelde in de huizen van goeode Gouwenaars aan de Markt.

Een geheel ander verhaal werd het toen Jurri Laforce geboren werd als het buitenechtelijk kind van ene Willem Laforce en de pijpenmakersdochter Pieterella van Wel. Een verhaal van veel armoede en met heel wat donkere bladzijden.

Tenslotte eindigt het met Francina Laforce die ervoor zorgt dat er brood op de plank komt en er getuige van zal zijn dat haar zoon zich uiteindelijk weet te ontworstelen aan een leven in armoede. Hij is mijn grootvader.

Ik interviewde in 1993 mijn oom Klaas die mij de herinnering vertelde die hij aan Francina Laforce heeft bewaard die op 22 juli 1918 is overleden. Uit het verslag dat ik daarvan schreef het volgende.

Ze overleed in de zomer van 1918 op 22 juli.

Oom Klaas was op één van de laatste momenten bij haar. Hij ziet haar nóg voor zich in bed vlak voor haar dood. Het was in het huis aan het Nonnenwater.

Oom Klaas was toen 14 jaar.

Oom Klaas vertelde, dat hij zich overgrootmoeder herinnert als een flinke vrouw.

Wat niet wil zeggen, dat ze groot was. Ze was klein! Maar flink, zei hij. En goed. En met een eigen wil.

Henk G. Teeuwen
Voorjaar 2022

BRONNEN

LITERATUUR

P.C. Bloys Genealogische en Heraldische Gedenkwaardigheden

Marieke Abels Klein Vlaanderen in Gouda (www.mariekeabels.nl)

Marieke Abels De invloed van Zuid-Nederlandse immigranten 1585 - 1625 Tidinge 2008/2

Duizend Jaar Gouda een stadsgeschiedenis red. P. Abels e.a. uitgave Die Goude

J.C. Bauer De lotgevallen van de dynastie Swanenburg deel 2 Tidinge 2002

W.F. Büchner Bijdragen tot de geneeskundige topographie en statistiek van Gouda 1842

Wim Denslagen Gouda 2001

Henny van Dolder - de Wit De Waldenzen of Piëmontezen in Gouda Tidinge 2017

Henny van Dolder - de Wit De Waalse gemeente te Gouda 1624 - 1817 Tidinge 2017

Henny van Dolder - de Wit Geschiedenis van het Tuchthuis te Gouda 1611-1861 Tidinge 2010

Daan Duco Merken en merkenrecht van de pijpenmakers in Gouda 2003

Koen Goudriaan De gilden in Gouda 1996

C.G. Helbers over het Hofje van Cincq

J.J. de Jong Met goed fatsoen, de elite in een Hollandse stad Gouda 1700 - 1780

Wim Knoops Oranje boven, oproer in Gouda in september 1787 Tidinge 2005 dl 4

J. van der Meulen Goudse pijpenmakers en hun merken 2003

Leo Noordegraaf en Gerrit Valk De gave Gods de pest in Holland vanaf de late middeleeuwen

Jan Schouten Gouda van sluis tot sluis (1977)

Henk Teeuwen Over mijn vader gesprekken met tante Anna en oom Klaas en oom Frans 1993

INTERNET

www.samh.nl (Streek Archief Midden Holland)

www.diegoude.nl (Historische Vereniging Die Goude)

www.golda.jaapbuis.nl (Archeologische Vereniging Golda)

www.indebuurt.nl/gouda (Gouda in de Buurt)

www.goudseglazenonline.nl

www.janlafeber.webs.com/Gouwenaren.pdf (Gouwenaren vóór 1 januari 1920)

www.debinnenvaart.nl (Vereniging De Binnenvaart)

www.madmonarchs.guusbeltman.nl/bos/soos (Over de erfgenamen van Annetje Ingens red Joan Bos)

www.delpher.nl (Delpher Online Krantenbank)

www.Wikipedia.org

NAAMLIJSTEN

De Heeren XXVIII Raaden der Stad Gouda 1758 - 1776

Naamlyst der 200 PARTICIPANTEN van de Societeit der Weduwen Beurse 1750

Naamregister der Heeren Staten van Holland en West-Vriesland 1750

Leden Oranjesociëteit ca. 1787 Gegevens Peter Ernst in 1999 www.archiefman.nl

FAMILY SEARCH

www.familysearch.org Gouda Register of Church Members vanaf 1780

www.familysearch.org Gouda Baptisms doorzocht van 1709 tot 1812

www.familysearch.org Gouda Marriages doorzocht van 1737 tot 1755 en 1767 tot 1804

www.familysearch.org Gouda Register of buried persons doorzocht van 1717 tot 1803

www.familysearch.org Waalse Gemeente Baptisms and marriages

www.familysearch.org Waalse Gemeente Church members inclusief kerkenraadswisselingen

ARCHIEF

Toegang op de doopboeken St.-Janskerk 1574 en 1625 – 1712 www.archiefman.nl (transcripties)

Huwelijken in de gereformeerde kerk 1695 – 1702 www.archiefman.nl (transcripties)

Grafboeken St. Jan verkorte transcriptie Henny van Dolder 1539 – 1832 www.archiefman.nl

Apparaat Matthijs oud kadaster Gouda Nieuwehaven en omgeving www.archiefman.nl

Apparaat Matthijs oud kadaster Gouda Markt en omgeving www.archiefman.nl

Kohier van het zout-, zeep-, heren - en redemptiegeld Gouda 1680 www.archiefman.nl

Erhuisboeken Gouda 1638 -1811 Inleiding en transcripties door G. Schrijvers www.archiefman.nl

Kohier van het hoofdgeld in de stad GOUDA 1622 door F. Stalenberg SAMH

Vonnisboek van Gouda 1624 - 1669 SAMH

Fiscale bronnen; Ontvangsten van de gaarder van de 40e en 80e penning 1750 - 1806 SAMH (1772)

Oud-rechterlijke Archieven kamerboek politiemeesters SAMH

Overige bronnen; gildebestuurders SAMH

Gouda Volkstelling 1829 wijken A t/m H

Bevolkingsregister Gouda

BEELDMATERIAAL

Beeldbank SAMH

Beeldbank Museum Gouda

Beeldbank TU Delft

Beeldbank Rijksmuseum

Met veel dank aan Jan Lafeber voor zijn informatie en goede raad

